

ὡς ἀναίτιος τῆς ἀλόγου ταύτης ἀναχωρήσεως, καὶ δύναται νὰ πάρῃ ἄλλην· ἢ δὲ γυνὴ ἐξεναντίας εἶναι ἀξία τῶν τῆς μοιχείας ἐπιτιμιῶν, ὡς αἰτία γενομένη τῆς ἀναχωρήσεως ταύτης· ἢ συγχώρησις δὲ ὁποῦ θέλει λάβει ἀδελφὸς ὁ ἀνὴρ, εἶναι τὸ νὰ στέκεται μαζὶ μὲ τοὺς πιστοὺς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, καὶ νὰ μὴ ἀφορίζεται, ὅχι ὁμοίως καὶ νὰ μεταλαμβάνῃ τὰ θεία Μυστήρια. (Τὸ ἐπίλοιπον δὲ τοῦ Κανόνος τούτου εἶναι αὐτολεξεῖ ὁ οἷ'. Κανὼν τοῦ Μεγάλου Βασιλείου, λέγων) Ἐκεῖνος ὁμοίως ὁποῦ (παρεκτὸς λόγου πορνείας) ἀφίνει τὴν νόμιμον αὐτοῦ γυναῖκα καὶ παίρνει ἄλλην, εἰς τὸ ἐπιτίμιον τῆς μοιχείας ὑπόκειται, κατὰ τὴν ἀπόφασιν τοῦ Κυρίου, τὴν λέγουσαν· «Ὁς ἀν' ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ γαμήσῃ ἄλλην, μοιχᾶται ἐπ' αὐτήν.» Κατὰ συγκατάβασιν δὲ, ἐὰν μετὰ δακρύων μετανοήσῃ, κανονίζεται ὁ τοιοῦτος, καὶ οἱ ὅμοιοι αὐτῷ ἀπὸ τοὺς Πατέρας (τοὺς ἐν Ἀγκύρ. δηλ. Καν. κ'. καὶ ἀπὸ τὸν Μέγαν Βασίλ. Καν. οἷ'.) ἑπτὰ χρόνους νὰ ἀπέχουσι τῆς Κοινωνίας (1), ἀπερνῶντες, δύο μὲν εἰς τοὺς προσκλιόντας, δύο δὲ εἰς τοὺς ἀκρωμένους, τρεῖς εἰς τοὺς ὑποπίπτοντας, καὶ κατὰ τὸν ἑβδομον στέκονται μὲ τοὺς συνεστῶτας, καὶ οὕτω νὰ μεταλαμβάνουν. Ἀνάγνωθι καὶ τὴν ἐρμηνείαν καὶ ὑποσημείωσιν τοῦ μῆ. Ἀποστολικῶ, καὶ τὸν κ'. τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ (2).

ΚΑΝΩΝ ΠΗ'.

Μηδεὶς ἐνδὸν ἱεροῦ Ναοῦ κτῆνος τὸ οἰνοῦν εἰσαγέτω, ἐκτὸς, εἰ μὴ τις ὁδοιπορῶν, μεγίστης καταλαβούσης ἀνάγκης, οἰκίσκου καὶ καταγωγῆς ἀπορῶν, ἐν τῷ τοιούτῳ καταλύσῃ Ναῶ. Διὰ γὰρ τοῦ μῆ τὸ κτῆνος ἐνδὸν εἰσενεχθῆναι, αὐτὸ μὲν ἐστίν, ὅτε διαφθαρήσεται. Ὁ δὲ τῆ τοῦ ὑποζυγίου ἀποβολῆ, καὶ τῷ ἐντεῦθεν ἀπόρως ἔχειν τῆς ἐπὶ τὴν ὁδοιπορίαν ὀρμῆς, θανάτου κινδύνῳ παραδοθήσεται. «Τὸ γὰρ Σάββατον διὰ τὸν ἄνθρωπον γενέσθαι ἐκδιδασκόμεθα,» [Μάρ. 6'. 27.] ὥστε διὰ πάντων προτιμητέαν ἡγεῖσθαι τὴν ἀνθρώπου σωτηρίαν τε καὶ ἀπάθειαν. Εἰ δὲ τις φωραθῆι, χωρὶς ἀνάγκης, ὡς εἴρηται, κτῆνος εἰσάγων ἐν ἱερῷ, εἰ μὲν Κληρικὸς εἴη, καθαιρείσθω, εἰ δὲ λαϊκὸς, ἀφορίζεσθω.

Ἑρμηνεία.

Ἐμποδίζει ὁ παρὼν Κανὼν τὸ νὰ ἐμβάσῃ τινὰς κάθε εἶδος ζῶου μέσα εἰς ἱερὸν Ναόν. Τιμῆς γὰρ ἀξία εἰσι τὰ ἱερά καὶ σεβασμιότητος, ἔξω μόνον ἀνίσως ἐν ὁδοιπορίᾳ τινὰς εὕρισκόμενος, καὶ ἀνάγκη χειμῶνος μεγάλου τυχὸν καὶ βροχῆς ραγδαίας, καὶ μὴ ἔχων ποῦ νὰ καταφύγῃ, ἐμβάσῃ τὸ κτῆνος τοῦ εἰς αὐτὸν, ἵνα μὴ, τὸ μὲν ζῶον ἔξω μείνῃ διαφθαρῆ, αὐτὸς δὲ κινδυνεύσῃ εἰς θάνατον, ὡς μὴ δυνάμενος νὰ ὁδοιπορήσῃ τὸ ἐξῆς τοῦ δρόμου μὲ τοὺς ἰδίους τοῦ πόδας, ἢ καὶ ὡς λυπηθεὶς, ὡς μὴ ἔχων τὸν τρόπον νὰ ἀγοράσῃ ἄλλο. Φέρει δὲ ὁ Κανὼν, καὶ μαρτυρίαν ἐκ τῆς γραφῆς, ἣτις λέγει ὅτι τὸ Σάββατον ἐγένετο διὰ τὸν ἄνθρωπον. Νοεῖται δὲ τοῦτο διχῶς, ἢ ὅτι καθὼς τὸ Σάββατον ἐδιωρίσθη ἀπὸ τὸν νόμον διὰ νὰ ἀναπαυθῇ ὁ δούλος, καὶ τὸ ὑποζύγιον τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἐκ τῆς ἀναπαύσεως ταύτης νὰ ἡμπορῇ νὰ ὑπηρετῇ τὸν αὐθέντην του, τοιοῦτοτρόπως καὶ ἡ ἐν τῷ Ἱερῷ αὕτη ἀνάπαυσις τοῦ ζῶου, δὲν γίνεται διὰ τὸ ζῶον, ἀλλὰ διὰ τὸν ἄνθρωπον τὸν ἔχοντα τὸ ζῶον. Ἡ ὅτι καθὼς ἡ ἀργία τοῦ Σαββάτου ἐλύετο διὰ νὰ ποτισθοῦν τὰ ζῶα, (Λουκ. κεφ. ιγ'.), ἢ διὰ νὰ εὕγουν ἀπὸ τὸν βόθυνον, ὁποῦ τυχὸν ἐν Σαββάτῳ ἐπιπτον, ἵνα ἐκ τούτων δουλεύεται ὁ ἄνθρωπος· οὕτω λύεται καὶ ἡ τιμὴ τοῦ Ἱεροῦ διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἔχοντος τὸ ζῶον ἀνθρώπου. Ἐὰν δὲ τινὰς χωρὶς τοιαύτης ἀνάγκης ἐμβάσῃ κτῆνος οἰονδήποτε εἰς Ἱερὸν, κληρικὸς μὲν ὢν, ἄς καθίρεται, λαϊκὸς δὲ, ἄς ἀφορίζεται. Ἀνάγνωθι καὶ τῆς αὐτῆς ταύτης ς'. τὸν οδ'. Κανόνα.

ΚΑΝΩΝ ΠΘ'.

Τὰς τοῦ σωτηρίου Πάθους ἡμέρας ἐν νηστείᾳ καὶ προσκευῇ καὶ κατανύξει καρδίας ἢ Τοῦ Διονυσίου ἀ. ἐπιτελοῦντας, χρῆ τοὺς πιστοὺς περὶ μέσας τῆς μετὰ τὸ μέγα Σάββατον νυκτὸς ὥρας ἀπονησιτίζεσθαι, τῶν θείων Εὐαγγελιστῶν Ματθαίου καὶ Λουκᾶ, τοῦ μὲν διὰ τοῦ ὑπὲρ Σαββάτων προσρήματος, τοῦ δὲ διὰ τοῦ ὄρθρου βαθείος, τὴν βραδύτητα τῆς νυκτὸς ἡμῖν ὑπογράφοντες.

(1) Εἶπα κατὰ συγκατάβασιν, καθ' ὃ οἱ ἑπτὰ χρόνοι εἶναι ἐπιτίμιον τῶν πόρνων, καὶ οὐχὶ τῶν μοιχῶν, κατὰ τὸν νθ'. Βασίλ. καὶ ἀκολουθῶς οἱ ἐν τῷ Κανόνι οὗτοι περιεχόμενοι ὡς πόρνοι μόνον, καὶ οὐχὶ ὡς μοιχοὶ ἐπιτιμῶνται· καθ' ὃ ὁμοίως οἱ ἑπτὰ χρόνοι ἐπιτίμιον τῶν μοιχῶν εἶναι κατὰ τὸν κ'. τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ, οὐ κατὰ συγκατάβασιν ἐπιτιμῶνται οὗτοι· ὡς μοιχοὶ γὰρ, καὶ οὐχὶ ὡς πόρνοι κανονίζονται. Ὅρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ κβ'. τοῦ Βασιλείου.

(2) Εἶπα ὅτι δύναται νὰ δευτεροῦπανδρευθῇ ὁ ἀνὴρ τῆς γυναικὸς ἐκείνης, ἣτις ἀνευ λόγου μοιχείας παρήτησε τὸν ἄνδρα τῆς καὶ ἐπῆρεν ἄλλον. Ἐὰν ὁμοίως ἡ γυνὴ παραιτήσῃ τὸν ἄνδρα τῆς μόνον, χωρὶς λόγου μοιχείας, καὶ δὲν πάρῃ ἄλλον, ἀλλὰ στέκει ἔτσι, τότε ὁ ἄνδρας τῆς δὲν συγχωρεῖται νὰ λάβῃ ἄλλην γυναῖκα, ἀλλὰ πρέπει καὶ τὰ δύο μέρη, ἢ νὰ μένουσιν ἀνύπανδρα, ἢ νὰ διαλλαγῶν καὶ νὰ ἐνωθοῦν πάλιν κατὰ τὸν ριγ'. τῆς ἐν Καρθαγένῃ.

Ἑρμηνεία.

Ὁ Κανὼν οὗτος διορίζει, ὅτι οἱ χριστιανοὶ πρέπει νὰ ἐπιτελοῦν ὅλην τὴν μεγάλην ἐβδομάδα τῶν ἁγίων Παθῶν μὲ νηστείαν (1) καὶ προτευχήν, καὶ κατάνυξιν τῆς καρδίας, ἀληθινὴν δηλ. καὶ ὄχι ὑποκριτικὴν (ἐξαίρετως δὲ, καὶ μάλιστα τὴν μεγάλην σ'. καὶ τὸ μέγα Σάββατον, τὰς ὁποίας ἡμέρας πρέπει νὰ βιάζωνται εἰς τὸ νὰ ἀπερνοῦν ἄσιτοι), περὶ δὲ τὸ μεσονύκτιον, τὸν ἐπιπέσει μετὰ τὸ μεσονύκτιον τοῦ παρελθόντος μὲν μεγάλου Σαββάτου, τῆς ἐρχομένης δὲ μεγάλης Κυριακῆς νὰ παύουσι τὴν νηστείαν (2), ἐπειδὴ ἤδη ἀνέστη ὁ Κύριος, καθὼς δηλοῦται ἐκ τῶν θείων Βύχγγελιστῶν. Ὁ μὲν γὰρ Ματθαῖος, λέγωντας, ὅτι ὄψε Σαββάτων ἤλθον αἱ γυναικες νὰ θεωρήσουν τὸ τάφον, ἐφκνέρωσεν, ὅτι ἐπέρχσε μὲν τὸ Σάββατον, καὶ πολὺ μέρος τῆς μετὰ τὸ Σάββατον νυκτὸς, ὁ δὲ Λουκᾶς, λέγωντας πάλιν, ὅτι ἤλθον ὄρθρου βαθέος, ἐφκνέρωσεν ὅτι πολὺ μέρος τῆς νυκτὸς ἔμεινεν, ἕως οὗ νὰ ξημερώσῃ ἡ Κυριακὴ. Ὡστε καὶ ἐκ τῶν δύο συνάγεται, ὅτι κατὰ τὸ μεσονύκτιον ἀνέστη ὁ Κύριος, παρελθούσης τῆς σ'. ὥρας καὶ ἀρχομένης τῆς ζ'. (3).

Συμφωνία.

Περὶ τοῦ καιροῦ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου πλατύτερον διαλαμβάνει καὶ ὁ α'. Κανὼν τοῦ ἁγίου Διονυσίου, ἀφ' οὗ ἠρξάνετο ταῦτα καὶ ἡ παρούσα σύνοδος. ὅστις καὶ προσθέτει ὅτι ἐκείνους μὲν ὅπου πρὸ τοῦ μεσονυκτίου λύσουν τὴν νηστείαν κτηγροῦμεν ὡς μιροψύχους καὶ ἀκρατεῖς· ἐκείνους δὲ ὅπου καρτεροῦσιν ἕως τὴν αὐγὴν, ἐπαινοῦμεν ὡς μεγαλοψύχους καὶ ἐγγρατεῖς. Ἀλλὰ καὶ αἱ Ἀποστολικαὶ διαταγαὶ εἰβλ. ε'. κεφ. ιθ'. λέγουσι, νὰ ἀπονηστίζονται οἱ Χριστιανοί, ἐπιφωσκούσης μιᾶς Σαββάτων, ἤτοι πρὸς τὸ ξημέρωμα τῆς Κυριακῆς. Ὅρα καὶ τὴν ἐρμηνείαν καὶ ὑποσημείωσιν τοῦ κθ'. τῆς παρούσης σ'. καὶ τοῦ ξθ'. Ἀποστολ.

ΚΑΝΩΝ 3'.

Τὰς Κυριακάς μὴ γόνου κλίνειν ἐκ τῶν Θεοφόρων ἡμῶν Πατέρων κανονικῶς παρελάβομεν, τὴν τοῦ Χριστοῦ τιμῶντες Ἀνάστασιν, ὡς ἂν οὐ μὴ ἀγνοῶμεν τὸ σαφὲς τῆς τούτου παρατηρήσεως, δῆλον τοῖς πιστοῖς καθιστῶμεν, ὥστε μετὰ τὴν ἐν τῷ Σαββάτῳ ἐσπερινὴν τῶν ἱερομένων πρὸς τὸ θυσιαστήριον εἰ-

(1) Διὸ καὶ ὁ θεῖος Ἐπιφάνιος συμφώνως μὲ τὸν Κανὼνα τοῦτον λέγει· «Τὰς ἕξ πρὸ τοῦ Πάσχα ἡμέρας ἐν ξηροφαγίᾳ διατελοῦσι πάντες οἱ λαοί, φημι δὲ ἄρτω, καὶ ἄλλι, καὶ ὕδατι τότε χρώμενοι πρὸς ἐσπέραν.»

(2) Ἡ παῦσις τῆς νηστείας ὅπου ἀναφέρει ὁ Κανὼν νὰ γίνεταί μετὰ τὸ μεσονύκτιον, ὁ μὲν Βαλαμὼν λέγει, ὅτι τῇ τότε καιρῷ κατὰ ἄλλον τρόπον ἐσυνειθίζετο νὰ γίνεταί ἀπὸ τοὺς παλαιούς χριστιανούς, ὅστις τρόπος ἐν τοῖς νῦν καιροῖς εἶναι τελείως ἀχρηστος· ἄλλοι δὲ τὸ ἀπονηστίζεσθαι, ἤτοι τὴν παῦσιν τῆς νηστείας λέγουσιν, ὅτι εἶναι ἡ βρωσις τυροῦ, ὡσὺ καὶ ἀπλῶς πασχαλιῶν, συνάγοντες τοῦτο ἀπὸ τὸ ιθ'. κεφ. τοῦ ε'. βιβλίου τῶν Ἀποστολικῶν διαταγῶν. Πλὴν εἴτε τοῦτο, εἴτε ἐκεῖνο, οἱ χριστιανοὶ μετὰ τὸ μεσονύκτιον πρέπει πρῶτον νὰ ἀκούουσιν ὅλον τὸν ὄρθρον τῆς ἀναστάσεως, νὰ προσμένωσιν ἕως οὗ νὰ τελειώσῃ ἡ θεία λειτουργία, καὶ μετὰ ταῦτα νὰ παύουσι τὴν νηστείαν, καὶ νὰ ἐσθίουσι πασχαλιῶν ἐν εὐφροσύνῃ καὶ χαρᾷ. Λέγουσι γὰρ αἱ Ἀποστολικαὶ διαταγαὶ (αὐτόθι)· «Διὰ τοῦτο καὶ ὑμεῖς, ἀναστάντος τοῦ Κυρίου, προσενέγκατε τὴν θυσίαν ὑμῶν, περὶ ἧς ὑμῖν διετάξατο δι' ἡμῶν λέγων· «τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν» καὶ λοιπὸν ἀπονηστεύετε εὐφραίνόμενοι.» Βλέπετε ὅτι λέγουσι πρῶτον νὰ γίνεταί ἡ λειτουργία, καὶ ὕστερα νὰ πασχαζῶμεν; Ὅθεν ἀξιοκατάκριτοι εἶναι, καὶ πολλὰ κοιλιδόουλοι καὶ λαίμαργοι ἐκεῖνοι ὅπου βαστώντες εἰς τοὺς κόλπους τῶν αὐγᾶ, ἢ τυρὶ, εὐθὺς ὅπου ἀκούσουν τὸ, Χριστὸς ἀνέστη, τὰ χάρπουσιν εἰς τὸ στόμα, καὶ ἄς διορθώσουν τὸ ἄτοπον αὐτὸ ἀπὸ τώρα καὶ ὕστερα· ἀλλὰ καὶ οἱ γονεῖς δὲν πρέπει νὰ ἀφίνουσι τὰ τέκνα τῶν νὰ κάμνουν παρόμοιον ἄτακτον πρᾶγμα.

(3) Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ἐν Κυριακῇ ἡμέρᾳ λέγομεν ὅτι ἀνέστη ὁ Κύριος, ἐπειδὴ κατὰ τὸν Βλάσταριν (στοιχ. ἡ. κεφ. γ'.) καὶ

τὸν Ἱεροσολύμων Χρῦσανθον (ἐν τῇ Γεωγραφίᾳ) ἡ ἡμέρα ἀρχινᾷ κοντὰ εἰς τοὺς ἐκκλησιαστικούς, ἀπὸ τῆς ζ'. ὥρας τῆς νυκτὸς, καὶ τελειώνει ἕως τῆς σ'. ὥρας τῆς ἀκολουθοῦσης νυκτὸς, καὶ ὅτι πρᾶγμα γένη ἀναμεταξὺ εἰς τὰς εἰκοσιτέσσαρας ὥρας τοῦ ἡμερονυκτίου τούτου, φαίνεται καὶ λέγεται ὅτι ἐν ἡμέρᾳ (ἴσως μιᾷ) ἐγένετο. Σημειοῦμεν δὲ ἐνταῦθα ὅτι ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς Ἀναστάσεως δύο φοραὶς ἐγένετο ὁ ἀσπασμὸς. Μίαν μὲν τὸ πρωτὶ, ἐν τῷ βασιλικῇ παλατίῳ, καὶ ἰδίως ἐν Ἐκκλησίαις, ψαλλομένου τοῦ «ἀναστάσεως ἡμέρα» ἐν τῇ τέλει τοῦ ὄρθρου καὶ ἄλλην, κατὰ τὸ ἐσπέρας, ἐν τῇ μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ τῆς ἁγίας Σοφίας, ὅτε ὁ ἀσπασμὸς ἐγένετο μετὰ τοῦ Βασιλέως καὶ πάντων τῶν ἀρχόντων, καθὼς ἱστορεῖ ὁ Κουροπαλάτης, λέγων· «Καθίζει ἐπὶ τοῦ θρόνου ὁ Βασιλεὺς, τοῦ μεγάλου Δομειστίχου τὴν σπάθην φέροντος, καὶ οἱ ἄρχοντες πάντες εἰσερχόμενοι ἕκαστος μέχρι καὶ τοῦ ἐσχάτου, ἀσπάζονται πρῶτον τὸν δεξιὸν πόδα (διὰ τὸ αὐτοκρατορικὸν τῆς βασιλείας), εἶτα τὴν δεξιὰν χεῖρα (διὰ τὸ εἶναι Χριστὸς Κυρίου ὁ Βασιλεὺς καὶ τῆς Ἐκκλησίας δεφένσωρ, ὡς ἐρμηνεύει ὁ Θεσσαλονίκης Συμεὼν), καὶ μετ' αὐτὴν, τὴν δεξιὰν αὐτοῦ παρειὰν (διὰ τὸ «βασιλεὺς καὶ στρατιώτης, πλούσιος καὶ πένης, ἐν τῷ Χριστῷ, ἴσοι εἶναι.»). Διὰ τοῦτο τὸν δεῦτερον αὐτὸν ἀσπασμὸν πολλοὶ ἀμαθῶς ὀνομάζουσι δευτέραν Ἀνάστασιν. Περὶ δὲ τῶν κοκκίνων ὡῶν τῶν ἐν τῇ Ἀναστάσει ἐσθιομένων, πολλοὶ πολλὰ λέγουσιν ἀδέσποτα· ὁ δὲ Γάζης Παῖσιος, σοφὸς ἀνὴρ, λύων ζητήματά τινα πρὸς τὸν βασιλέα Ρωσσίας λέγει, ὅτι, ὅταν οἱ Ἑβραῖοι εἶπον· «τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν», εὐθὺς ἐκοκκίνησαν ὅλα τὰ πράγματα ὅπου εἶχον εἰς τὰς οἰκίας τῶν, ἀκολούθως δὲ καὶ τὰ αὐγά. Ὅθεν εἰς ἐνθύμησιν τοῦ θαύματος, κοκκινίζομεν καὶ ἡμεῖς τὰ αὐγά ἐν τῇ Ἀναστάσει· καὶ τοῦτο τὸ θαῦμα, λέγει, ὅτι τὸ ἔχομεν ἐκ παλαιᾶς παραδόσεως.

σοδον, κατὰ τὸ κρατοῦν ἔθος, μηδένα γόνυ κλίνειν μέχρι τῆς ἐφεξῆς κατὰ τὴν κυριακὴν ἐσπέρας, καθ' ἣν μετὰ τὴν ἐν τῷ λυχνικῷ εἰσοδον αὐθις τὰ γόνατα κάμπτοντες, οὕτω τὰς εὐχὰς τῷ Κυρίῳ προσάγομεν. Τῆς γὰρ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἐγέρσεως πρόδρομον τὴν μετὰ τὸ Σάββατον νύκτα παραλαμβάνοντες, τῶν ὕμνων ἐντεῦθεν πνευματικῶς ἀπαρχόμεθα, εἰς φῶς ἐκ σκότους τὴν ἑορτὴν καταλήγοντες, ὡς ἐν ὁλοκλήρῳ ἐντεῦθεν νυκτὶ καὶ ἡμέρᾳ πανηγυρίζειν ἡμᾶς τὴν Ἀνάστασιν.

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ καὶ παρελάβομεν (διορίζει ὁ παρῶν Κανῶν) νὰ μὴ κλίνωμεν γόνυ εἰς τὰς Κυριακάς, ἀπὸ τοὺς Θεοφόρους Πατέρας τῆς α'. Συνόδου δηλ. τὸν θεῖον Πέτρον, καὶ τὸν Μέγαν Βασίλειον, διὰ τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου, δηλοποιούμεν εἰς τοὺς πιστοὺς, ὅτι, νὰ καύσῃ μὲν τὴν γονυκλισίαν ὕστερα ἀπὸ τὴν εἰσοδον, ὅπου κάμνουσιν οἱ ἱερεῖς εἰς τὸ ἅγιον βῆμα, κατὰ τὸν ἐσπερινὸν τοῦ Σαββάτου, νὰ ἀρχίζουσι δὲ πάλιν ταύτην ὕστερα ἀπὸ τὴν εἰσοδον τῶν ἱερέων εἰς τὸ ἅγιον βῆμα, τὴν γινομένην κατὰ τὸν ἐσπερινὸν τῆς Κυριακῆς· ταῦτόν εἶπεῖν, ἀπὸ τὴν μίαν ἐσπέραν ἕως τὴν ἄλλην ἐσπέραν· πρόδρομον γὰρ καὶ προίμιον λαμβάνοντες τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου, τὴν μετὰ τὸ Σάββατον νύκτα, ἀπὸ τότε ἀρχίζομεν τοὺς ἀναστασίμους ὕμνους, καὶ ἀπὸ τὸ σκότος τῆς μετὰ τὸ Σάββατον νυκτός (ἣτις λογίζεται τῆς Κυριακῆς) ἀρχίζομεν τὴν ἑορτὴν ἕως δὲ κρατεῖ τὸ φῶς τῆς ἡμέρας τῆς Κυριακῆς, τελειώνωμεν αὐτήν, ἵνα μὲ τὸν τρόπον τοῦτον εἰς μίαν ὁλοκλήρον νύκτα καὶ ἡμέραν πανηγυρίζωμεν τὴν Ἀνάστασιν. Ὅρα καὶ τὸν κ'. τῆς α'. (1).

ΚΑΝΩΝ 7Α'.

Τὰς τὰ ἀμβλωθρίδια διδούσας φάρμακα, καὶ τὰς δεχομένας τὰ ἐμβρυόκτονα δηλητήρια τῷ τοῦ φονέως ἐπιτιμίῳ καθυποβάλλονται.

Ἑρμηνεία.

Γυναῖκες τινές, ἐπειδὴ καὶ κρυφίως συνουσικζόμεναι μὲ ἄνδρας, ἐξ αὐτῶν συλλαμβάνουσι, διὰ νὰ μὴ φανερωθοῦν, πίνουσι, ἢ τρώγουσι κάποια φαρμακερὰ πόματα ἢ βόανα, διὰ μέσου τῶν ὁποίων ἀποκτείνουσι ἐν τῇ κοιλίᾳ αὐτῶν τὰ ἔμβρυα, καὶ ἔτσι νεκρὰ τὰ ἀποβάλλουσι. Διὰ τοῦτο ὁ παρῶν Κανὼν εἰς τὸ ἐπιτίμιον τῶν φονέων καταδικάζει τόσον τὰς γυναῖκας (ἢ τοὺς ἄνδρας) ὅπου δίδουσι τὰ τοιαῦτα, ὅσον καὶ τὰς γυναῖκας, ὅπου ταῦτα λαμβάνουσι καὶ πίνουσι, ἢ τρώγουσι αὐτά (2).

Συμφωνία.

α' Ὁ δὲ ἡ. τοῦ Βασιλείου αὐτολεξεί τοῦτο τὸ ἴδιον διορίζει. Φιλανθρωπότερον ὁμῶς φερόμενοι τόσον οἱ ἐν Ἀγκύρᾳ Πατέρες, Καν. κ', ὅσον καὶ ὁ μέγας Βασίλειος Καν. β', οὐχὶ μέχρι τέλους ζωῆς αὐτὰς κανονίζουσιν, ἀλλὰ εἰς δέκα χρόνους. Ἀμβλωθρίδια δὲ εἶναι, ὡς σημειοῦσιν τινες, καὶ μάλλον ὁ Σουΐδας, τόσον αὐτὸ τὸ φαρμακικὸν βότανον, καθὼς ὁ κ'. τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ αὐτὸ ὀνομάζει, ὅσον καὶ τὸ ἔμβρυον, ὅπου ἐκ τούτου φθαρή. Καὶ ἐν τῷ ξ'. δὲ βιβλίῳ τῶν βασιλικῶν τίτλ. 39, καὶ αἱ διδούσαι γυναῖκες, καὶ αἱ λαμβάνουσαι τὰ φαρμακερὰ ταῦτα βότανα, ὡς φονεύτριαι καταδικάζονται. Αὐτὸ τοῦτο λέγει καὶ ὁ Ἀθηναγόρας ἀπολογία ὑπὲρ τῶν χριστιανῶν. Ὅρα καὶ τὸν ξς'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ 7Β'.

Τοὺς ἀρπάζοντας γυναῖκας ἐπ' ὀνόματι συνοικισίου, ἢ συμπράττοντας, ἢ συναιρουμένους τοῖς ἀρπάζουσιν, ὦρισεν ἡ ἁγία Σύνοδος, εἰ μὲν Κληρικοὶ εἶεν, ἐκπίπτειν τοῦ οἰκείου βαθμοῦ, εἰ δὲ Λαῖκοι, ἀναθεματίζεσθαι.

(1) Πότε δὲ, καὶ ἀπὸ τίνος ἀσηκώθη ἀπὸ τὴν καθ' ἡμᾶς ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν ἡ εὐαγγελικὴ ἀβία, Ἀποστολικὴ καὶ Πατρικὴ συνήθεια τῆς γονυκλισίας; Μετὰ ἀκριβείας νὰ εἰποῦμεν οὐκ οἶδαμεν. Συμπαιράνομεν ὁμῶς στοχαστικῶς, ὅτι νὰ ἀσηκώθη αὕτη μετὰ τὸ σχίσμα, τινῶν ἴσως ἡμετέρων μὲ ὑπερβολὴν ζηλωτῶν, ἀντιφερομένων εἰς τὰ ἔθιμα τῆς δυτικῆς Ἐκκλησίας, ἀκολούθως δὲ καὶ εἰς τὸ κανονικὸν τοῦτο ἔθος. Καὶ ὅτι τοῦτο τὸ συμπέρασμα ἡμῶν ἐστὶν ἀληθές, ὅρα τὸν ἡμέτερον Μελέτιον τὸν Πηγᾶν, ἐν τῷ τέλει τοῦ γ'. βιβλίου περὶ χριστιανισμοῦ, ὅπου ἀναφέρει περὶ τῶν γονυκλισιῶν (σελ. σμ'. τῆς ἐν Βουκουρεστίῳ ἐκδόσεως). Διότι καὶ ἡ παρὰ τοῖς Δυτικοῖς Παπαλήθρα λε-

γομένη, ἦτοι ὁ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς στέφανος τῶν κληρικῶν, ἔθος κανονικὸν ὄν, ἀσηκώθη ἀπὸ τοὺς ἡμετέρους, καὶ ὅρα τὸν κ'. τῆς παρούσης συνόδου. Καὶ ἡ παρὰ Λατίνοις συνεχῆς κοινωνία τῶν μυστηρίων κανονικὴ οὖσα, ἀσηκώθη ἀπὸ ἡμᾶς, καὶ ὅρα τὸ προίμιον τοῦ τόμου τῆς Ἀγάπης, καὶ ἄλλα ὅμοια. Γονυκλισίαν δὲ λέγω, οὐχὶ τὰς λεγομένας μετανοίας, ἀλλ' ἐκείνην, καθ' ἣν ἐπάνω εἰς τὰ γόνατα προσευχόμεθα.

(2) Ὁ δὲ Διὼν καὶ Κωνσταντῖνος οἱ βασιλεῖς ἐν τῇ Ἐκλογῇ τῶν νόμων (τίτλ. κη.) λέγουσιν, ὅτι ἡ ἐκ πορνείας ἐγγαστροθεῖσα γυνή, ἐὰν ἐπιβουλευθῇ τὴν κοιλίαν τῆς, διὰ νὰ ἀποβάλῃ τὸ παιδί, νὰ δέρνεται, καὶ νὰ ἐξορίζεται.

Ἑρμηνεία.

Ἐπεὶ τὸ πρῶτον κανὼν αὐτολεξεῖ κζ'. Κανὼν τῆς δ'. ἐστὶ, καὶ ἀνάγνωθι τὴν ἑρμηνείαν ἐκεῖ.

ΚΑΝΩΝ ΗΓ'.

Ἡ ἀναχωρήσαντος τοῦ ἀνδρός, καὶ ἀφανοῦς ὄντος, πρὸ τοῦ πυσθῆναι περὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ἐτέρῳ συνοικοῦσα μοιχᾶται. Ὡσαύτως καὶ στρατιώτιδες, αἱ, τῶν ἀνδρῶν ἀφανῶν ὄντων, γαμηθεῖσαι, τῷ αὐτῷ ὑπόκεινται λόγῳ, ὡσπερ καὶ αἱ διὰ τὴν ἀποδημίαν τοῦ ἀνδρός μὴ ἀναμείνασαι τὴν ἐπάνοδον. Πλὴν ἔχει τινὰ συγγνώμην τὸ πρᾶγμα ἐνταῦθα, διὰ τὸ μᾶλλον πρὸς θάνατον εἶναι τὴν ὑπόνοιαν. Ἡ δὲ τῷ καταλειφθέντι πρὸς καιρὸν παρὰ τῆς γυναικὸς, κατὰ ἄγνοιαν γημαμένη, εἴτε ἀφειθεῖσα διὰ τὸ ἐπανελθεῖν πρὸς αὐτὸν τὴν προτέρα, ἐπόρνευσε μὲν, ἐν ἀγνοίᾳ δέ. Γάμου οὖν οὐκ εἰρχθήσεται, κάλλιον δὲ ἐὰν μείνῃ οὕτως. Εἰ δέ γε ὁ στρατιώτης ἐπανέλθοι χρόνῳ ποτέ, οὗ ἡ γυνὴ διὰ τὴν ἐπὶ πολὺ ἐκείνου ἀπόλειψιν, ἐτέρῳ συνήθη ἀνδρὶ, οὗτος, εἰ προαιρεῖται, τὴν οἰκείαν αὔθις ἀπολαβέτω γυναικᾶ, συγγνώμης αὐτῇ ἐπὶ τῇ ἀγνοίᾳ δεδομένης καὶ τῷ ταύτην εἰσοικισαμένῳ κατὰ δεῦτερον γάμον ἀνδρὶ (1).

Ἑρμηνεία.

Ἐπεὶ τὸ κανὼν οὗτος ἀπὸ τρεῖς Κανόνων σύγκειται τοῦ Μεγάλου Βασιλείου (ἡ μὲν γὰρ ἀρχὴ αὐτοῦ αὐτολεξεῖ Κανὼν λα'. ἐκείνου ἐστὶ), λέγων, ἐὰν ἀναχωρήσῃ τινὸς γυναικὸς ὁ ἀνὴρ καὶ εἰς πολὺν καιρὸν δὲν ἔλθῃ, αὐτῇ δὲ πρὸ τοῦ νὰ ἀκούσῃ καὶ νὰ πληροφορηθῇ ὅτι ἀπέθανεν ὁ ἀνδρὸς τῆς, πάρῃ ἄλλον, μοιχαλῆς εἶναι (2). (τὸ δὲ ἀκούθῃ εἶναι αὐτολεξεῖ Κανὼν λς'. τοῦ Βασιλείου) παρομοίως καὶ αἱ γυναῖκες τῶν στρατιωτῶν, ἐὰν δευτεροῦπανδρευθῶν, μὲ τὸ νὰ μὴ ἀκούωνται νὰ ἔλθουν οἱ ἀνδρες τῶν, μοιχαλῆδες εἶναι. (Ὁμοίως αἱ γυναῖκες αὗται δευτεροῦπανδρευόμεναι, ἔχουν κἄποιαν συγχώρησιν (περισσότεραν δηλ. ἀπὸ τὰς δευτεροῦπανδρευθείσας τῶν μὴ στρατιωτῶν), καθ' ὅτι οἱ ἀνδρες αὐτῶν στρατιῶται ὄντες καὶ ἐν πολέμοις ἀνχστρεφόμενοι, περισσότερον ὑπονόουσι νὰ ἀπέθανεν παρὰ νὰ ζῶν (3). Ἰκεῖνη δὲ ἡ γυνὴ, ἥτις (τὸ μέρος τοῦτο τοῦ Κανόνος αὐτολεξεῖ μς'. τοῦ Βασιλείου ἐστὶ) λάβῃ εἰς ἀνδρᾶ ἐκείνον ὅπου ἀφέθη πρὸς καιρὸν ἀπὸ τὴν γυναῖκά του, μὴ γινώσκουσα ὅτι ἦτο ὑπανδρὸς, ἔπειτα παραιτηθῇ ἀπὸ αὐτὸν μὲ τὸ νὰ ἐπαναγύρισεν εἰς αὐτὸν ἢ προτέρα γυνή, ἐπόρνευσε μὲν, ἐν ἀγνοίᾳ ὅμως, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ὡς μοιχαλῆς καταδικάζεται. Ὅθεν δὲν θέλει ἐμποδισθῇ ἀπὸ τοῦ νὰ λάβῃ νόμιμον ἀνδρᾶ, ἐὰν θελήσῃ. Καλλίτερα ὅμως εἶναι καὶ ἀσφαλέστερα, ἐὰν δὲν ὑπανδρευθῇ. Ἐν ὑπόλοιπον δὲ τοῦ Κανόνος εἶναι ἴδιος διορισμὸς τῆς Συνόδου. Ἀνίστως δὲ ἐπιστρέψῃ ὁ στρατιώτης ἀπὸ τὸν πόλεμον μετὰ χρόνου, τοῦ ὁποῦ ἡ γυνὴ ἐδευτεροῦπανδρεύθη διὰ τὴν πολυχρόνιον ξενίτειαν ἐκείνου, οὗτος λέγω, ἐὰν θέλῃ, λαμβάνει πάλιν τὴν γυναῖκά του, συγχωρῶντας τὸσον εἰς αὐτὴν, ὅσον καὶ εἰς τὸν ἀνδρᾶ τὸν δεῦτερον ἐποῦ τὴν ἐπήρε, διατὶ μὴ ἤξεύροντες ὅτι αὐτὸς ζῆ, ὑπανδρεύθησαν (4).

(1) Διὰ τοῦτο καὶ ὁ βασιλεὺς Δαβὶδ ἐπήρε πάλιν ὀπίσω τὴν γυναῖκά του Μελχὼλ, δευτεροῦπανδρευθεῖσαν μὲ τὸν Φαλιτὴλ, συγχωρήσας αὐτοῖς, ἐπειδὴ, κατὰ τὸν Θεοδώρητον, μὲ βίαν αὐτοῦς ὁ Σαούλ ὑπανδρεύσει, καὶ στατικῶς ἡ Μελχὼλ ἐπήρε τὸν δεῦτερον ἀνδρᾶ αὐτὸν (β'. Βασιλ. γ'. 14) καὶ τοῦτο δὲ σημειώσαι, ὅτι ἐὰν ἡ γυνὴ τοῦ ἐλθόντος στρατιώτου δὲν θέλῃ αὐτὸν, κατ' οὐδένα τρόπον δὲν συγχωρεῖται νὰ ἔχῃ τὸν δεῦτερον ἀνδρᾶ, διατὶ καὶ αὐτῇ καὶ ἐκείνος εἶναι καὶ λέγονται μοιχοί.

(2) Διὸ καὶ ὁ Νικήτας Ἡρακλείας λέγει· «Ὅτι ἐὰν ἀναχωρήσῃ τινὸς γυναικὸς ὁ ἀνὴρ εἰς ἄλλον τόπον, καὶ ἐκεῖ ἀποκτήσῃ παλλακὴν, καὶ ἡ γυνὴ τοῦ τὸν καρτερήσῃ τρεῖς χρόνους, καὶ δὲν ἔλθῃ, ὁ μὲν ἀνδρὸς τῆς αὐτοῦ, ἀπὸ μὲν τὴν παλλακὴν θέλει χωρισθῆ, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἀπὸ τὴν γυναῖκά του· ἡ δὲ γυνὴ τοῦ δὲν ἔμπορεῖ νὰ λάβῃ ἄλλον ἀνδρᾶ, ἀλλὰ νὰ μένῃ ἔτσι· ἐλευθέρᾳ γὰρ εἶναι μόνον· νὰ δευτεροῦπανδρευεῖται, ὅταν ἀποθάνῃ ὁ ἀνδρὸς τῆς, κατὰ τὸν Ἀπόστολ. (σελ. 310 τῆς Γιοῦρ Γραικορωμ.), καὶ ὅχι ὅταν ζῆ. Ἡ δὲ Νεαρά Λέοντος διορίζει, ὅτι, ἐὰν τὸ ἐν μέρος τοῦ ἀνδρογύνου σκλαβωθῇ, τὸ μέρος ὅπου μένει· ἐλευθέρῳ δὲν δύναται νὰ ὑπανδρευθῇ. Εἰ δὲ καὶ ὑπανδρευθῇ, ἔχει ἄδειαν νὰ τὸ παρῆν πάλιν τὸ μέρος ὅπου ἐσκλαβώθη, ὅταν ἐλευθερωθῇ, καὶ νὰ διαλύῃ τὸν γάμον.»

(3) «Συμφώνως μὲ τὸν παρόντα Κανὼνα διορίζεται καὶ ἡ ριζ'.

Ἰουστινιάνειος Νεαρά, κειμένη ἐν τῷ ζ'. τίτλ. τοῦ κη'. βιβλίου τῶν Βασιλικ. (παρὰ Φωτίῳ τίτλ. ιγ'. κεφ. γ'.) λέγουσα· Ἐὰν στρατιώτης, ἢ σχολάρης, ἢ φοιδερᾶτος, ἢ ἄλλος τις ἀρματομένος εὐρίσκειται εἰς ἐστρατείαν καὶ πόλεμον ἥσους ὀλίποτε χρόνους, πρέπει νὰ τὸν προσμένη ἡ γυνὴ τοῦ, καὶ ἐὰν γράμματα δὲν ἔλαβεν ἀπὸ αὐτοῦ. Εἰ δὲ καὶ ἀκούσῃ ὅτι ἀπέθανεν, νὰ μὴ ὑπανδρευθῆται. Ἐὰν δὲν ἐρωτήσῃ ἡ αὐτῇ ἢ ἰδίᾳ, ἢ οἱ γονεῖς τῆς, τοὺς Πρίβρας καὶ Χαρτουλαρίους καὶ τὸν Ἰριβουῖνον τοῦ τάγματος ἐκείνου, εἰς τὸ ὅποιον εὐρίσκειται ὁ ἀνδρὸς αὐτῆς, οἵτινες ἐμπροσθεν τῶν Ἐπαγγελίων θέλουν βεβαιώσουν ἐγγράφως, ὅτι ἀληθῶς ὁ ἀνὴρ αὐτῆς ἐτελεύτησεν, αὐτῇ δὲ καὶ λαμβάνουσα τὴν γράμμα ἀπὸ αὐτοῦ, ἢ μὴ ὑπανδρευεῖται ἕνα χρόνον μετὰ ταῦτα· εἰ δὲ μὲ τοιοῦτον τρόπον δὲν ὑπανδρευθῇ, ὡς μοιχαλῆς νὰ τιμωρῆται καὶ αὐτῇ καὶ ὁ ἀνδρὸς ὅπου ἤθελε τὴν λάβῃ, καὶ δέκα λίτρας χρυσάφι νὰ δίδουσιν εἰς τὸν στρατιώτην τὸν ἀληθινὸν ἀνδρᾶ, ὅταν ἐπιστρέψῃ ἀπὸ τὸν πόλεμον, ὅστις καὶ ἔχει τὴν ἄδειαν, ἐὰν θέλῃ, νὰ παρῆν πάλιν τὴν ἰδίαν γυναῖκά του.»

(4) Λέγει δὲ ὁ Βλάσταρις, ὅτι οἱ Πατέρες οὗτοι, ὄρισαν νὰ ἔχουν συγχώρησιν διὰ δευτερογαμίαν, αἱ γυναῖκες ἐκεῖναι, ὅπου εἶναι ἔτοιμα νὰ παραιτήσων τὸν δεῦτερον ἀνδρᾶ, καὶ δὲν ἐπιμένουν εἰς τὸ ἐξ ἀγνοίας αὐτὸ ἀμάρτημα τοῦ δευτέρου γάμου. Ὅχι ὅμως νὰ συγχωροῦνται καὶ ἐκεῖναις ὅπου ἀντιστέκονται,

ΚΑΝΩΝ 3Δ'.

Τους ὀμνύοντας ὄρκους ἑλληνικούς ὁ Κανὼν ἐπιτιμῖαις καθυποβάλλει καὶ ἡμεῖς τούτοις ἀφορισμὸν ὀρίζομεν.

Ἑρμηνεία.

Ἡ τῶν ἑλλήνων συνήθειαις πρέπει νὰ μισοῦνται ἀπὸ τοὺς Χριστιανούς, διὰ τοῦτο ὁ παρὼν Κανὼν ἀφορίζει ἐκείνους τοὺς χριστιανούς ὅπου κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν ἑλλήνων ὀμνύουν, ἢ εἰς τοὺς ψευδωνύμους θεοὺς ἐκείνων, λέγοντες μὰ τὸν Δία, ἢ εἰς τὰ στοιχεῖα, οἷον μὰ τὸν Ἥλιον, μὰ τὸν Οὐρανὸν, καὶ ἄλλα παρόμοια, καθὼς ὁ παρὼν τοῦ Βασιλείου Κανὼν, εἰς ἐπιτίμια υποβάλλει αὐτούς. Πλὴν ὁ μὲν Βασίλειος ἑνδεκάχρονος κανονίζει ἐκείνους ὅπου χωρὶς μεγάλης ἀνάγκης βασιάνων ἀρνηθῶν τὴν πίστιν καὶ φέχουν εἰδωλόθυτα, καὶ ὀμῶσιν ὄρκους τῶν ἑλλήνων, καθὼς αὐτοὶ δηλ. τοὺς πιστεύουν. Ὁ δὲ παρὼν Κανὼν τῆς Συνόδου ἀφορίζει, ὡς λέγει ὁ Βαλαμῶν, ὄχι μόνον τούτους, ἀλλὰ καὶ τοὺς μὴ ἀρνηθέντας τὴν πίστιν χριστιανούς, ὀμνύοντας δὲ ὄρκους κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν ἑλλήνων. Δι' ὃ καὶ ὁ τοιοῦτος ὄρκος, ἀλλὰ δὴ καὶ πᾶς ὁ κατὰ ἀδοξίμου Ἰηρσκειῆς, ὁμοθεῖς οὐ φυλάττεται, κατὰ τὸ ἰθ'. κεφ. τοῦ ιγ'. τίτλ. Φωτίου.

Συμφωνία.

«Οὐ μόνον δὲ οἱ κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν ἑλλήνων γινόμενοι ὄρκοι εἶναι ἐμποδισμένοι ἀπὸ τοὺς Χριστιανούς, ἀλλὰ καὶ κάθε ὄρκος ἀπλῶς. Λέγει γὰρ ὁ Κύριος· νὰ μὴ ὀμνύωμεν παντελῶς, καὶ μὲ τὴν δλότηκα, οὔτε εἰς τὸν οὐρανὸν, οὔτε εἰς τὴν γῆν, οὔτε εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, οὔτε εἰς τὴν ἰδίαν μας κεφαλὴν· ἀλλ' ἀντὶ διὰ κάθε ὄρκον νὰ λέγωμεν μόνον τὸ, ναί, ναί, καὶ τὸ οὐ, οὐ. Ὅτι, δι' ἄλλο εἰποῦμεν πικρῶν ἀπὸ αὐτῶν, εἶναι ἐκ τοῦ Διὰβόλου (1).

καὶ δὲν θέλουν νὰ χωρίσουν τοὺς δευτέρους ἀνδρας των (κεφ. ε'. στοιχ. γ').

(1) «Διὰ τοῦτο καὶ ὁ θεὸς Χρυσόστομος, ἐναντιούμενος εἰς ἐκείνους ὅπου θέλουσι νὰ γίνωνται ὄρκοι, λέγει (ὁμιλία η'. εἰς τοὺς ἀνδριάντας) λοιπὸν (μοῦ λέγεις) τί ἔχει νὰ κάμη τινὰς ὅταν ἦναι ἀνάγκη διὰ νὰ ὁμῶσῃ; καὶ ἀποκρίνεται· ὅπου εἶναι παράβασις νόμου, ἐκεῖ δὲν χωρεῖ καμμία ἀνάγκη. Καὶ εἶναι δυνατὸν (μοῦ λέγεις) τελείως νὰ μὴ ὀμνύῃ τινὰς; Τί λέγεις; ἀποκρίνεται· Ὁ Θεὸς ἐπρόσταξε, καὶ σὺ ἐρωτᾷς, ἂν ἦναι δυνατὸν νὰ φυλάξῃς τὴν προσταγὴν του; περισσότερον εἶναι ἀδύνατον τὸ νὰ μὴ φυλάξῃς τὴν προσταγὴν του, παρὰ τὸ νὰ τὴν φυλάξῃς. Καὶ πάλιν λέγει (Κατηχήσ. α'. πρὸς τοὺς μέλλοντας φωτισθῆναι)· Θέλω νὰ ἐξαλείψω ἕνα κακὸν πεπαλαιωμένον, ὅπου ἐσυνειθίσθη. Θέλω, λέγω, νὰ ἐξαλείψω, ὄχι μόνον τοὺς κακοὺς καὶ ψεύτικους ὄρκους, ἀλλὰ καὶ τοὺς καλοὺς καὶ ἀληθεῖς· ἀλλὰ μοῦ λέγεις, ὁ δεῖνα ἄνθρωπος, ὁ ἐνάρετος, ὁ ἱερωμένος, ὁ σώφρων καὶ εὐλαβὴς, ὡμοσε καὶ ἔκαμεν ὄρκον· ἐγὼ δὲ καὶ εἰς τοῦτο σοῦ ἀποκρίνομαι· Μὴ μοι λέγεις πῶς ὁ ἐνάρετος, ὁ ἱερωμένος, ὁ σώφρων καὶ ὁ εὐλαβὴς ὡμοσεν, ἀλλὰ ἀνίσως θέλῃς, εἰπέ μοι πῶς αὐτὸς ὅπου ὡμοσεν, εἶναι ὁ Πέτρος, ἢ ὁ Παῦλος, ἢ Ἄγγελος ἀπὸ τὸν Οὐρανόν. Διότι, ἂν καὶ αὐτοὶ, καθ' ὑπόθεσιν, ἦναι ὅπου ὡμοσαν, οἱ τόσοι μεγάλοι, ἐγὼ δὲν ὑποστέλλομαι διὰ τὴν μεγαλειότητά τους. Ἐπειδὴ καὶ ὁ νόμος ὅπου ἐμποδίζει ἀπλῶς κάθε ὄρκον, καὶ τὸν ὅποιον σᾶς ἀναγινώσκω ἐγὼ, δὲν εἶναι τοῦ Πέτρου, ἢ τοῦ Παύλου, ἢ τῶν Ἀγγέλων, καὶ ἀπλῶς τῶν σπουδῶν, ἀλλ' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου Βασιλέως τῶν ἀπάντων Θεοῦ. Ὅταν δὲ Βασιλικά γράμματα ἀναγινώσκωνται, πρέπει νὰ σιωποῦν οἱ δοῦλοι, ὅσον καὶ ἂν ἦναι ἀξιωματικοί. Διότι ἂν ἔχῃς νὰ εἰπῆς πῶς ὁ Χριστὸς ἐπρόσταξε νὰ ὀμνύωμεν, ἢ πῶς ὁ Χριστὸς δὲν παιδεύει ἐκείνους ὅπου ὀμνύουσι, δεῖξον ποῦ τοῦτο λέγεις, καὶ ἐγὼ πειθόμαι. Εἰ δὲ ὁ Χριστὸς μὲ τόσην σπουδὴν ἐμποδίζει τὸ νὰ ὀμνύωμεν, καὶ τόσον προνοεῖται διὰ νὰ μὴ γίνωνται ὄρκοι τελείως, ὥστε ὅπου συναριθμῆ μετὰ τὸν πονηρὸν, (ἦτοι τὸν διάβολον) ἐκείνον ὅπου ὀμνύει· τὸ γὰρ περισσὸν τούτων ἐκ τοῦ πονηροῦ ἐστὶ φησί. Τί φέρνεις εἰς τὸ μέσον τὸν δεῖνα, καὶ τὸν δεῖνα; διότι δὲν θέλει κρίνει ὁ Θεὸς τὸν ὀμνύοντα, διὰτὶ ἐκ ρα-

θυμίας ἄλλος προτήτερα σὺνδουλός του ὡμοσεν, ἀλλὰ θέλει τὸν καταδικάσει, διὰτὶ παρέβη τὴν προσταγὴν τοῦ νόμου του. Ἐπρόσταξε, θέλει τοῦ εἰπῆ ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ἔπρεπεν ἐσὺ νὰ πεισθῆς εἰς τὴν προσταγὴν μου, καὶ ὄχι νὰ μοῦ προβάλλῃς τὸν ἕνα καὶ τὸν ἄλλον, καὶ τὰς παραβάσεις τῶν ἄλλων νὰ περιεργάζεσαι· καὶ παρακατιῶν λέγει· Κἄν μυριάκις ἦναι θαυμαστὸς καὶ μέγας ὁ παραβαίνων τὸν νόμον τὸν περὶ ὄρκων, ἐξάπαντος θέλει δώσει τὴν ὀφειλομένην εἰς τὴν παράβασιν ταύτην τιμωρίαν, ἐπειδὴ δὲν εἶναι προσωπολήπτης ὁ Θεός. Ὅθεν καὶ ὁ μέγας Βασίλειος εἰς τὰ ἐπιτίμια ὅπου κάμνει, τοὺς μὲν ἀνδρας ἀφορίζει μίαν ἐβδομάδα, ἀνίσως ὁμῶσιν ἄλλον τινὰ ὄρκον πλὴν τοῦ ναί, καὶ τοῦ οὐ. Τὰς δὲ γυναῖκας ὅπου ὁμῶσιν τὸν τυχόντα ὄρκον, δύο ἐβδομάδας ἀφορίζει. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Χρυσόστομος (ὁμιλ. ιε'. εἰς τοὺς ἀνδριάντ. καὶ ιζ'. εἰς τὸν Ματθ.) κανονίζει ἐκείνον ὅπου ὁμῶσει τοὺς ματαίους καὶ συνειθισμένους εἰς τοὺς πολλοὺς ὄρκους, νὰ μὴ δειπνῆ, ἀλλὰ ἀδειπνος νὰ κοιμᾶται, ἂν διορθωθῆ. Εἰ δὲ καὶ δὲν διορθώνεται, νὰ χωρίζεται ἀπὸ τὴν ἁγίαν Κοινωνίαν, καὶ ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν, ὡς οἱ πόρνοι, μοιχοὶ καὶ φονεῖς. Ὁ αὐτὸς δὲ Χρυσόστομος. (ὁμιλ. ε'. καὶ ιδ'. καὶ ιε'. εἰς τοὺς ἀνδριάντ. καὶ ἐκλογ. λόγῳ κη'. περὶ ὄρκου) εἰς τὰ αὐτὰ ἐπιτίμια καταδικάζει καὶ ἐκείνους ὅπου ἐπιορκήσουν, καὶ ἐκείνους ὅπου ἀναγκάσουν αὐτοὺς νὰ ἐπιορκήσουν, ἢ καὶ νὰ κάμουν ὄρκους. Τούτων οὕτως εἰρημένων, ἄς ἐντραποῦν καὶ ἄς ἐπιστομισθοῦν τόσοι ὁ Βαλαμῶν (ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ τοῦ κθ'. Καν. τοῦ Βασιλ.), ὅσον καὶ οἱ ἀκόλουθοι, λέγοντες, ὅτι εἶναι νόμιμον πρᾶγμα τὸ νὰ γίνωνται ὄρκοι καλοὶ καὶ ἀληθεῖς, ἕνα μὲν, διὰτὶ καὶ οἱ Βασιλικοὶ νόμοι συγχωροῦσι τοὺς ὄρκους, καὶ ἄλλο δὲ, διὰτὶ τὸ νὰ μὴ ὁμῶσῃ τελείως τινὰς, τοῦτο εἶναι τῶν τελείων. Τὸ δὲ νὰ ὀμνύῃ, τῶν ἀτελῶν, καὶ ἀκολούθως ἀδύνατον εἶναι νὰ φυλαχθοῦν ἀπὸ βλοῦς αἱ ἐντολαί. Πρὸς μὲν οὖν τὸ πρῶτον ἀποκρινόμεθα ἐκεῖνα ὅπου εἰς διάφορα μέρη πρᾶξομεν. Ὅτι δηλ. οἱ Βασιλεῖς δὲν ἐκθέτουσι πολλάκις πρὸς τὸ συμφέρον τοὺς νόμους, κατὰ τὸν Χρυσόστομον, καὶ ὅτι, κατ' αὐτοὺς τοὺς ἰδίους Βασιλεῖς, πρέπει νὰ ἀκυρώνωνται ὅλοι ἐκεῖνοι αἱ νόμοι, ὅπου ἐναντιώνονται εἰς τοὺς θεῖους Κανόνας, καὶ μάλιστα εἰς τὰς θείας Γραφὰς καὶ τὰ Ἐθαγγέλια. Πρὸς δὲ τὸ β'. ἀποκρινόμεθα,

[Ματθ. ε. 34]. Αυτό τουτο προσβεβαιοί και ὁ Ἀδελφότης Ἰακώβος· ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ τῆς Πικτιῆς Προφήτης Ὡσηε ἐμποδίζει τοὺς ὄρκους λέγων, «Μὴ ὀμνύετε ζῶντα Κύριον». [Ὡσηε δ'. 16. Ἰακώβ. ε. 12]. Δι' ὃ καὶ ὁ Μέγας Βασιλεὺς Κανόνι κθ'. λέγει, ὅτι ὁ ὄρκος εἶναι καθάπαξ ἐμποδισμένος, καὶ πολλῶν μᾶλλον ἐκεῖνος ὅπου γένη διὰ τὸ κακοποιήσῃ τινὰ ἄλλον. Ὅθεν οἱ ἄρχοντες ἐκεῖνοι, ὅπου ὀμνύουν διὰ τὸ κακοποιήσῃ τοὺς ἀρχομένους καὶ ὑποκειμένους εἰς αὐτοὺς προστάζει καὶ νὰ μετανοοῦν, διατὶ προπετῶς ὤμοσαν, καὶ νὰ μὴ μένουν εἰς τοὺς ἐπὶ κακῶν ὄρκους αὐτοῦς. Ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ ι. Καν. κατηγορεῖ τὸν Σεβήρον, διατὶ ἔκαμε πρὸς Κανόνας, καὶ ἔδωσε μὲ ὄρκον τὸν πρεσβύτερον Κυριακὸν, ἔξω ἀπὸ τὴν νομοθεσίαν τῶν Εὐαγγελίων. Καὶ ὅτι μὲν δὲν πρέπει νὰ κάμῃ ὄρκον τινὰς, ταῦτα. Εἰ δὲ καὶ φθάσει νὰ κάμῃ, καὶ ἔπειτα τὸν παραβῇ, κανονίζεται ἀπλῶς καὶ ἀπροσδιορίστως ἐν τῷ ξδ'. κανόνι ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Βασιλείου δέκα χρόνους νὰ ἀπέχη τῆς Κοινωνίας. Ἐν δὲ τῷ πβ'. αὐτοῦ μετὰ προσδιορισμοῦ κανονίζεται· εἰ μὲν γὰρ ἀπὸ βίαν καὶ ἀνάγκην παρέβῃ τὸν ὄρκον, ἔξ χρόνους ἐπιτιμᾶται, εἰ δὲ χωρὶς ἀνάγκην, ἑπτὰ χρόνους. Ὁ αὐτὸς Βασίλ. ἐν τῷ κη'. αὐτοῦ κανόνι, ἀλλὰ δὴ καὶ ἐν τοῖς κατ' ἐπιτομὴν ὄρ. ρλ'. καταγέλαστα, λέγει, τὸ νὰ ὑποσχεθῇ τινὰς εἰς τὸν Θεὸν νὰ μὴ φάγῃ χόριον κρέας, ἢ τὸ νὰ κρίνῃ νὰ ἀπέχη εἰς τόσον καιρὸν ἄλλου τινὸς φηγητοῦ, ἢ πιτοῦ, καὶ κί τοιαῦτα μὲν ἀπαίδευτοι ὑποσχέσεις πρέπει νὰ μὴ γίνωνται, ἢ δὲ μεταχειρίσις τῶν βρωμάτων πρέπει νὰ ᾔηται ἀδιάφορος. Εἰ δὲ καὶ κατὰ τὸν ιζ'. κανόνα αὐτοῦ ἐσυγχώρησεν ὁ Βασίλειος νὰ λειτουργῇ ὁ Βιάνωρ, ὅστις ὤμοσε νὰ μὴ λειτουργῇ, ἀλλ'

ὅτι ἔλαι αἱ ἐντολαί, καὶ ἀκολούθως καὶ ἡ τῶν ὄρκων, ἀπὸ ὅλων πρέπει νὰ φυλάττωνται. Διὰ τοῦτο ἀπὸ μὲν τὸ ἓνα μέρος ὁ Κύριος παρήγγειλεν εἰς τοὺς Ἀποστόλους νὰ διδάσκουν τοὺς πιστοὺς εἰς τὸ νὰ φυλάττουν, ὄχι ἄλλα μὲν ἄλλα δὲ ὄχι· ἀλλὰ ὅλα χωρὶς καμμίαν ἐξαιρέσιν, ὅσα αὐτὸς εἰς αὐτοὺς ἐνετείλατο, καὶ ὅτι ὅποιος λύσῃ μίαν ἀπὸ τὰς μικροτάτας ἐντολάς, θέλει ὀνομασθῆ μικρότατος ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. Ἀπὸ δὲ τοῦ ἄλλο μέρους ὁ μέγας Βασίλειος (προσβ. τῶν κατὰ πλάτ. ὄρ.) μεγάλη, λέγει, ὑπερηφάνεια εἶναι, τὸ νὰ γινώμεθα ἡμεῖς τοῦ νομοθέτου Θεοῦ κριταί, καὶ ἄλλους μὲν νόμους αὐτοῦ νὰ ἐγκρίνωμεν ὡς καλοὺς, ἄλλους δὲ νὰ καταφρονοῦμεν, εἰς καιρὸν ὅπου αὐτὸς μᾶς ἐπρόσταξεν ὅλους ὅλας τὰς ἐντολάς του νὰ φυλάττωμεν. Διότι, ἂν ὅλα δὲν ἦσαν ἀναγκαῖα διὰ τὴν σωτηρίαν μας, δὲν ἤθελε γραφθῶν, οὔτε ἤθελε προσταχθῆ νὰ φυλάττωνται ὅλα. Ἠξυβόρουμεν ὅτι εἰς τὴν Παλαιὰν Γραφήν ἐσυγχωροῦντο οἱ ἀληθεῖς καὶ νόμιμοι ὄρκοι (Δευτερ. ς'. 13. ψαλμ. ξβ'. 11. Ἱερ. δ'. 2. καὶ ἄλλαχού) καὶ ἐσυγχωροῦντο, μὰ ὄχι ἐνομοθετοῦντο. Ἄλλο δὲ εἶναι συγχώρησις, καὶ ἄλλο νομοθεσία· ἐσυγχωροῦντο διὰ τὴν ἀτέλειαν καὶ νηπιότητα τῶν Ἰουδαίων πρὸς ἀποφυγὴν τῆς εἰδωλολατρίας. Τὸ θεῖον Εὐαγγέλιον μὲ στερεὰν ἀπόφασιν, ὄχι μόνον εἰς τοῦ Θεοῦ τὸ ὄνομα δὲν συγχωρεῖ νὰ ὀμῶσῃ τινὰς, ἀλλ' οὐδὲ τὴν ἰδίαν του κεφαλὴν, προστάζων· ὅτι, ἂν δὲν περισσεύσῃ ἡ δικαιοσύνη μας περισσύτερον ἀπὸ τὴν τῶν Γραμματέων καὶ Φαρισαίων, καὶ ἀπλῶς τὴν τοῦ Νόμου, δὲν δυνάμεθα νὰ εἰσελθῶμεν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Οὐδὲ γὰρ κατὰ τῶν κτισμάτων πρέπει νὰ ὀμνύῃ τινὰς, διατὶ ἔτσι κατὰ τοῦ Κτίστου πάλιν ὁ ὄρκος γίνεται, κατὰ τὸν Χρυσόστομον. Τὸ δὲ νῆ τὴν ὑμετέραν καύχησιν, ἢ ὀρκίζω ὑμᾶς τὸν Κύριον, καὶ ὅσα ἄλλα λέγων ὁ Παῦλος συμπαραλαμβάνει πρὸς βεβαίωσιν τὸ τοῦ Θεοῦ ὄνομα, ταῦτα, σχήματα μὲν ὄρκου εἰσὶν, οὐχὶ δὲ καὶ ὄρκος, καθὼς λέγει ὁ Χρυσόστομος (ἴσως δὲ ταῦτα οὕτω λέγει ὁ Παῦλος, πρῶτον μὲν ἐκ πολλῆς ἀνάγκης καὶ βίας, καὶ δεύτερον, ὄχι διὰ κἀνένα πρᾶγμα ἀνθρώπινον, ἢ ὅλων τοῦ κόσμου τούτου, ἀλλὰ περὶ κινδύνου τῆς πίστεως, καὶ ἀπλῶς περὶ Θεοῦ καὶ θεῶν πραγμάτων, καὶ κατ' οἰκονομίαν, οὐ κατ' ἀκριβείαν καὶ νομοθεσίαν)· ἂν δὲ διὰ ὅλας τὰς μυριάδας τοῦ χρυσοῦ, βετέον, ἤθελεν ὀρκισθῆ τινὰς εἰς τὸν Θεόν, οὗτος ἐναντιόνοται καὶ σφάλλει εἰς τὴν γ'. ἐντολήν τοῦ Δεκαλόγου, ἥτις ὀρίζει νὰ μὴ λαμβάνῃ τινὰς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ ἐπιματαίω, ἐπειδὴ ὁ κόσμος ὅλος, καὶ τὰ ἐν κόσμῳ, μάταιά εἰσιν ὡς εὐτελῆ καὶ φθαρτά. Τοῦτο γινώσκοντας ἀπὸ τὸν ἔμφυτον καὶ κοινὸν εἰς ὅλους νόμον τῆς συνειδήσεως, Κλεινίας ἐκεῖνος ὁ

τοῦ Πυθαγόρου μαθητῆς, καὶ ἐθνικὸς ὢν, καὶ δυνάμενος νὰ ἀποφύγῃ τριῶν ταλάντων ζημίαν, ἂν ἤθελε κάμῃ ὄρκον ἀληθῆ, δὲν ὤμοσεν ὅμως, ἀλλὰ τὰ ἐπλήρωσε, καθὼς μαρτυρεῖ αὐτὸ τοῦτο ὁ μέγας Βασίλειος. Σημείωσαι δὲ ὅτι οἱ μὲν πολιτικοὶ νόμοι, ἀφ' οὗ ἀναψηλαφηθῆ, ἤτοι ἐξεταχθῆ καὶ φανῆ ψεύτικος ὁ ὄρκος, τότε παιδεύει τοὺς ἐπιόρκους, οἱ δὲ ἱεροὶ Κανόνες, ἐκεῖνους μὲν τοὺς ἐπιόρκους, τῶν ὑποίων ἐψηλαφηθῆ ὁ ὄρκος, εἰς τοὺς τόπους διηρξοῦσι τῶν μετανοούντων, ἐκεῖνους δὲ, τῶν ὑποίων ὁ ὄρκος δὲν ἀναψηλαφηθῆ, μόνως χωρίζουσι τῆς Κοινωνίας, καὶ οὐ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς μετὰ τῶν πιστῶν εὐχῆς. Ὅρα τὸ ιη'. Κεφάλ. τοῦ ιγ'. τοῦ νομικοῦ Φωτ. καὶ τὰ εἰς ἐκεῖνο σχῆμα τοῦ Βαλσαμῶνος, ἀλλὰ δὴ καὶ τὸν Ἀρμενίσιον βιβλ. α'. τίτλ. ζ'. Ἰστέον δὲ ὅτι ὁ εἰς τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον γινόμενος ὄρκος, εἰς αὐτὸν γίνεται τὸν διὰ τοῦ Εὐαγγελίου παριστανόμενον καὶ λαλοῦντα Θεόν. Προστίθῃμι καὶ ἐκεῖνο ὅπου λέγει ὁ μέγας Ἀθανάσιος εἰς τὴν γ'. τοῦ Δεκαλόγου ἐντολήν· «ἐὰν ὅλιος εἶναι ἀξίος τινὰς νὰ ὀνομάσῃ Θεόν, βέβαια αὐτὸς εἶναι ἀξιοπίστος καὶ χωρὶς ὄρκου νὰ πιστευθῇ. Ὁ γὰρ ἱκανὸς ὢν πρὸς τὸ μεγαλύτερον, πολλῶν μᾶλλον εἶναι ἱκανὸς πρὸς τὸ μικρότερον. Ὅχι καὶ δὲν εἶναι ἀξιοπίστος χωρὶς ὄρκου νὰ πιστευθῇ, ἀρα οὐδὲ ἀξίος εἶναι νὰ ὀνομάσῃ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ» καὶ ἴρα πῶς ὁ μέγας οὗτος Πατὴρ μὲ δύο λόγια ἀπεδεικνύει ὅτι εἶναι περιττὸν τὸ νὰ γίνεται ὅλιος ὄρκος· διὸ καὶ οἱ πολιτικοὶ αὐτοὶ νόμοι δὲν θέλουσι νὰ ὀμνύουσιν οἱ ἀξιοπίστοι μάρτυρες. Λέγει δὲ καὶ ἡ ζ'. Σύνοδος ἐν τῇ ς'. πράξει· ὄρκω μὴ ἐβίσσαμεν τὸ στόμα, ἀλλὰ τῆς Κυριακῆς φωνῆς ἀκούσαμεν λεγούσης· «ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ὀμῶσαι ὅλιος» καὶ ἴρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ςε'. Ἀποστολικοῦ. Πρὸς τοῖς εἰρημένους δὲ καὶ τοῦτο τὸ σύντομον· καὶ ἀξιόλογον προστίθῃσιν ὁ Χρυσόστομος· «Εἰ μὲν πιστεύεις ὅτι ἀληθῆς ἐστὶν ὁ ἀνὴρ, μὴ ἐπαγάγῃς τοῦ ὄρκου τὴν ἀνάγκην· εἰ δὲ οἶδας ὅτι ψεύδεται, μὴ ἀναγκάσῃς ἐπιορκεῖν» (λόγ. ιε'. εἰς τοὺς ἀνδριάντας, σελ. 556. τοῦ ς'. τόμου, ἴρα καὶ εἰς τὸν ιδ'. λόγ. τῶν ἀνδριάντ. πόσον σφοδρῶς ἐμποδίζει τοὺς ὄρκους). Σὺ δὲ μοι ἴρα καὶ τὴν Νεαρὰν Βασιλείου Μακεδόνος, Λέοντος καὶ Κωνσταντίνου, (σελ. 131. τοῦ β'. βιβλ.) τῆς Γιοῦρ Γραικορ. ὅπου ἐμποδίζουσι νὰ μὴ ὀμνύῃ τινὰς προδήλιως, καὶ ὅτι ὁ ὄρκος εἶναι ἐμποδισμένος ἀπὸ τοῦ θεοῦ Εὐαγγελίου καὶ τὰς Γραφὰς, καὶ ὅτι αἱ τοῦ κόσμου τούτου στροφαι καὶ ὑποθέσεις μὲ τὸ νὰ ᾔηται ματαιότης, κατὰ τὸν Σολομῶντα, ὅταν ὀμῶσῃ τινὰς εἰς αὐτὰς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, ἐπὶ ματαίω τοῦτον ὀμνύει, ὡς καὶ ἡμεῖς εἴπομεν.

οὐχ' ἀπλῶς τοῦτο ἐποίησεν, ἀλλὰ Α'. διατί ἀπὸ βίαν καὶ ἀνάγκην κινδύνου ἐλείνος ὤμοσε, Β'. ἐσυγχώρησεν αὐτῶν νὰ λειτουργῇ κρυφὰ καὶ εἰς ἄλλον τόπον, καὶ ὅχι ἐκεῖ ὅπου ὤμοσε, καὶ Γ'. προσθέτει ὅτι πρέπει νὰ μετανοῇ διατί ἔκαμιν ὄρκον. Πάντες δὲ οἱ ἐπιποροῦντες Ἱερωμένοι καὶ Κληρικοὶ κηρυσσονται κατὰ τὸν κέ. Ἀποστολ. οὗ τὴν ἐρμηνείαν ἀνάγνωθι.

ΚΑΝΩΝ 7Ε'.

Τοὺς προσημεμένους τῇ ὀρθοδοξίᾳ, καὶ τῇ μερίδι τῶν σωζομένων, ἀπὸ αἰρετικῶν δεχόμεθα κατὰ τὴν ὑποταγεμένην ἀκολουθίαν τε καὶ συνήθειαν, Ἀρειανούς μὲν καὶ Μακεδονιανούς, καὶ Ναυτιανούς, τοὺς λέγοντας ἑαυτοὺς καθαρούς (1) καὶ Ἀριστεροὺς (2), καὶ τοὺς Τεσσαρασκαϊδεκατίτας, ἤγουν Τετραδίτας καὶ Ἀπολιναριστὰς δεχόμεθα, διδόντας λιβέλλους, καὶ ἀναθεματίζοντας πᾶσαν αἵρεσιν μὴ φρονούσαν, ὡς φρονεῖ ἡ ἀγία τοῦ Θεοῦ Καθολικὴ καὶ Ἀποστολικὴ Ἐκκλησία, σφραγιζομένους, ἦτοι χριστομένους πρῶτον τῷ ἀγίῳ Μύρῳ τὸ μέτωπον καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ τὰς ρίνας καὶ τὸ στόμα, καὶ τὰ ὦτα καὶ σφραγίζοντες αὐτοὺς λέγομεν· Σφραγὶς διωρεᾶς Πνεύματος Ἁγίου. Περὶ δὲ τῶν Παυλιανιστῶν, εἴτα προσφυγόντων τῇ καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ, ὅρος ἐκτίθεται, ἀναβαπτίζεσθαι αὐτοὺς ἐξάπαντος. Εὐνομιανούς μὲντοι τοὺς εἰς μίαν κατάδυσιν βαπτίζομένους, καὶ Μοντανιστὰς τοὺς ἐνταῦθα λεγομένους Φρύγας, καὶ Σαβελλιανούς τοὺς υἱοπατορίαν δοξάζοντας, καὶ ἕτερα τινὰ χαλεπὰ ποιοῦντας, καὶ πάσας τὰς ἄλλας αἵρέσεις, ἐπειδὴ πολλαὶ εἰσιν ἐνταῦθα, μάλιστα οἱ ἀπὸ τῆς Γαλατῶν χώρας ἐρχόμενοι (3), πάντας τοὺς ἀπ' αὐτῶν θέλοντας προστίθεσθαι τῇ ὀρθοδοξίᾳ, ὡς Ἕλληνας δεχόμεθα. Καὶ τὴν πρώτην ἡμέραν, ποιοῦμεν αὐτοὺς Χριστιανούς, τὴν δὲ δευτέραν κατηχομένους· εἴτα τὴν τρίτην ἐξορκίζομεν αὐτοὺς μετὰ τοῦ ἐμφυστᾶν τρίτον εἰς τὸ πρόσωπον καὶ εἰς τὰ ὦτα, καὶ οὕτω κατηχοῦμεν αὐτοὺς, καὶ ποιοῦμεν χρονίζειν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ ἀκροᾶσθαι τῶν Γραφῶν, καὶ τότε αὐτοὺς βαπτίζομεν. Καὶ τοὺς Μανιχαίους δὲ, καὶ τοὺς Οὐαλεντινιανούς, καὶ Μαρκιονιστὰς καὶ τοὺς ἐκ τῶν ὁμοίων αἱρέσεων, χρὴ ποιεῖν λιβέλλους, καὶ ἀναθεματίζειν τὴν αἵρεσιν αὐτῶν τοὺς Νεστοριανούς, καὶ Νεστόριον, καὶ Εὐτυχέα, καὶ Διόσκορον, καὶ Σεβήηρον, καὶ τοὺς λοιποὺς ἐξάρχους τῶν τοιούτων αἱρέσεων, καὶ τοὺς φρονούντας τὰ αὐτῶν καὶ πάσας τὰς προαναφερομένας αἵρέσεις, καὶ οὕτω μεταλαμβάνειν τῆς ἀγίας Κοινωνίας.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρῶν Κανῶν, ἀπὸ μὲν τὴν ἀρχὴν ἕως τοῦ, «καὶ τότε αὐτοὺς βαπτίζομεν,» εἶναι αὐτολεξεῖ Κανῶν ζ'. τῆς β', τὸ δὲ ἀναμεταξὺ, τὸ λέγον «περὶ δὲ τῶν Παυλιανιστῶν, ἕως τοῦ, ἐξάπαντος,» αὐτολεξεῖ ἐκ τοῦ ιθ'. Κανόνος τῆς α'. ἐστὶ, διὰ τοῦτο οὐδὲ ἐρμηνεύομεν αὐτοὺς πάλιν ἐδῶ, ἀλλ' ὄρα τὴν ἐρμηνείαν αὐτῶν ἐκεῖ. Τὸ δὲ ὑπόλοιπον τοῦ Κανόνος διορισμὸς ἴδιος τῆς παρούσης Συνόδου ἐστὶ, λέγων, ὅτι καὶ οἱ Μανιχαῖοι (4) καὶ Οὐαλεντινιανοὶ (5) καὶ Μαρκιονιστὰι (6), προσερχόμενοι εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν, πρέπει νὰ βαπτίζονται, ὡς καὶ οἱ Εὐνομιανοὶ καὶ Μοντανιστὰι, κατὰ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ Βαλσαμῶνος. Οἱ δὲ Νεστοριανοὶ (7) καὶ Εὐτυχῖνοι, Διόσκορῖται, καὶ Σεβηριανοὶ (8) πρέπει νὰ ἀναθεματίζωσιν ἐγγράφως τὴν αἵρεσιν αὐτῶν καὶ τοὺς αἰρесиάρχας τῶν, καὶ ὅλους ἐκείνους ὅπου φρονούσι τὴν αἵρεσιν αὐτῶν, μὲ τοὺς ὁποίους ἀριθμοῦνται καὶ οἱ Μονοθελητὰι, ὡς καὶ οἱ Ναυατιανοὶ δηλαδὴ, καὶ Μακεδονικοὶ, καὶ οὕτω νὰ μεταλαμβάνουσι τὰ θεῖα Μυστήρια.

(1) Ἐν ἄλλοις: τοὺς λέγοντας ἑαυτοὺς Καθαροὺς καὶ Καθαρωτέρους.

(2) Ἐν ἄλλοις: ἀρίστους.

(3) Ἐν ἄλλοις: καὶ ἐρχόμεναι.

(4) Μάνης ὁ Πέρσης, δούλος γενόμενος εἰς πολὺν καιρὸν, Σκυθικὸς προσηγορεύθη κατὰ τὸν Θεόδωρον, αἰρετικ. κακομυθ. βιβλ. α'. κεφ. κς'. ὠνομάζετο δὲ καὶ Κουβρίκιος κατὰ τὸν Ἐπιφάνιον αἰρέσ. ξς'. Μανιχαῖος δὲ ὅπὸ τῶν ὁπαδῶν αὐτοῦ μετωνομάσθη ὑστερον, καὶ τὴν κακοδοξίαν τοῦ Βασιλείδους καὶ Μαρκίωνος κατὰ τὸν γ'. αἰῶνα διέσπειρε, κατὰ τὸν Δύγουστινον, περὶ αἵρέσ. κεφ. μς'. Ἔλεγε δὲ πρὸς τοῖς ἄλλοις, ὅτι αἱ ψυχαὶ εἰς πούλια καὶ κτήνη καὶ ἐρπετὰ ἐμβαλίνουσι μετὰ θάνατον κατὰ Θεόδωρον. (αὐτόθι).

(5) Ὁ Οὐαλεντίνος κατὰ τὸν β'. αἰῶνα ἔλεγε, ὅτι ὁ Χριστὸς σῶμα αἰθέριον προσλαβὼν, ὡς διὰ σωλήνος διὰ τῆς Παρθένου διήλθε, μηδὲν προσειληφώς ἐξ αὐτῆς. Τερτυλλιαν. βιβλ. κατὰ Οὐαλεντινιαν. κεφ. ιε'. οἱ Οὐαλεντινιανοὶ ἤρουντο τὴν ἀνάστασιν τῶν σωμάτων, τὴν Παλαιὰν ἀθετοῦντες Διαθήκην, τοὺς

Προφῆτας ἀναγινώσκοντες, μύθους τινὰς εἰς τὰς ἐρμηνείας αὐτῶν ἀναπλάττουσι, καὶ ἄλλα ἀσεβῆ ληροῦσι, κατὰ τὸν ἀνώνυμον ἐρμηνευτὴν τῶν Κανόνων.

(6) Μαρκίῶν μαθητὴς ἦν Κέρδωνός τις, μαθητοῦ χρηματίσαντος Βασιλείδους καὶ Σατορνίνου τῶν τοῦ Σίμωνος μάγου ὁπαδῶν, κατὰ τὸν Τερτυλλιαν. βιβλ. περὶ σαρκὸς Χριστοῦ. Τούτου τοῦ Μαρκίωνος ἐρωτήσαντός ποτε τὸν ἅγιον Πολύκαρπον, ἂν γνωρίζει αὐτὸν ποῖος εἶναι, ἀπεκρίθη ὁ ἅγιος, ὅτι πολλὰ καλῶς γνωρίζει αὐτὸν, πῶς εἶναι πρωτότοκος τοῦ διαβόλου υἱὸς (Εἰρηγ. βιβλ. γ'. κεφ. γ'). Ἔλεγε δὲ οὗτος, πῶς εἶναι τρεῖς ἀρχαί. Πρώτη ὁ ἀόρατος Θεὸς, δευτέρα ὁ ὄρατος καὶ κτίστης τοῦ κόσμου, καὶ τρίτη ὁ διάβολος. Ἐβάπτειεν ὅχι μόνον μίαν φοράν, ἀλλὰ τρεῖς φορὰς, συγχωρῶν καὶ τὰς γυναῖκας νὰ βαπτίζουσι. Οὗτος κατὰ τὸν μς'. Βασιλ. ἐβδελύσσετο τὸν γάμον καὶ τὸν ὄνον, ἔλεγε πῶς ἡ κτίσις εἶναι μιὰ, καὶ τὸν Θεὸν ἔλεγε ποιητὴν τῶν κακῶν, ἐφάνη δὲ κατὰ τὸν δεύτερον αἰῶνα.

(7) Περὶ τούτων εἶπομεν ἐν τῷ προλόγῳ τῆς γ'. Συνόδου.

(8) Περὶ τούτων ὄρα ἐν τῷ προλόγῳ τῆς δ'. Συνόδου.

Συμφωνία.

α' Ο δὲ Μέγας Βασίλ. Καν. μ'. λέγει νὰ βαπτίζωνται καὶ οἱ Ἐγκρατῖται (1), καὶ Σακκοφόροι (2), καὶ Ἀποτακτῖται (3), διατι καὶ ἡ τούτων αἵρεσις εἶναι βλάστημα τῶν Μαρριωνιστῶν, καὶ τὰ πονηρὰ ἐκείνων φρονεῖ δόγματα. (4)»

ΚΑΝΩΝ 37.

Οἱ τὸν Χριστὸν διὰ τοῦ βαπτίσματος ἐνδυσάμενοι, τὴν ἐν σαρκὶ αὐτοῦ πολιτείαν μιμεῖσθαι καθωμολόγησαν. Τοὺς οὖν ἐν τῇ κεφαλῇ τρίχας πρὸς λύμην τῶν ὁρώντων ἐν ἐπινοίαις ἐμπλοκῆς εὐθετίζοντας καὶ διασκευάζοντας καὶ δέλεαρ προτιθέντας ἐντεῦθεν, ταῖς ἀστηρίκτοις ψυχαῖς, ἐπιτιμίῳ προσφόρῳ πατρικῶς θεραπεύομεν, παιδαγωγοῦντες αὐτοὺς καὶ σωφρόνως βιοῦν ἐκιδιδάσκοντες, πρὸς τὸ, ἀφέντας τὴν ἐκ τῆς ὕλης ἀπάτην καὶ ματαιότητα, πρὸς τὴν ἀνώλεθρον καὶ μακαρίαν ζωὴν τὸν νοῦν μετὰγειν διηνεκῶς, καὶ ἐν φόβῳ ἀγνὴν ἔχειν ἀναστροφήν, καὶ Θεῷ πλησιάζειν κατὰ τὸ ἐφικτὸν διὰ τῆς ἐν βίῳ καθάρσεως, καὶ τὸν ἔνδον, ἢ τὸν ἕξω ἄνθρωπον μᾶλλον κοσμεῖν ἀρεταῖς καὶ χρηστοῖς καὶ ἀμώμοις τοῖς ἡθεσιν, ὥστε μηδὲν λείψανον φέρειν ἐν ἑαυτοῖς τῆς τοῦ ἐναντίου σκαιότητος. Εἰ δέ τις παρὰ τὸν παρόντα κανόνα διαγινοίτο, ἀφορίζεσθω.

Ἑρμηνεία.

«Ὅσοι εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν ἐνεδύσασθε,» [Γαλατ. γ'. 27] λέγει ὁ μέγας Παῦλος. Ὅθεν ὁ παρῶν Κανὼν προσθέτει, ὅτι οἱ τὸν Χριστὸν ἐνδυσάμενοι, πρέπει καὶ κατ' ἐλεῖνον νὰ πολιτεύωνται, καὶ νὰ μεταχειρίζονται πᾶσαν ἀγνείαν καὶ καθαρότητα, καὶ ὄχι νὰ κοσμοῦσι τὸ σῶμα περιττῶς τε καὶ περιέργως. Διὰ τοῦτο ἀφορίζει ἐκείνους τοὺς Χριστιανοὺς, ὁποῦ πλέκουσι τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς των, κτενίζοντες αὐτάς καὶ ἰσιάζοντες καὶ προβάλλοντες αὐτάς ὡτὰν ἓνα δόλωμα εἰς τὰς ἀστηρίκτους καὶ εὐκολορημνίστους εἰς τὴν ἀμαρτίαν ψυχὰς, τὸσον τῶν ἀνδρῶν, ὄσων καὶ τῶν γυναικῶν (5), καὶ μὲ τὸ ἐπιτίμιον αὐτὸ τοῦ ἀφορισμοῦ παιδαγωγῶν τοὺς τοιούτους, διδάσκει αὐτοὺς νὰ ἀφήσουν μὲν κάθε ἀπάτην καὶ ματαιότητα, καὶ καλλωπισμὸν τῆς ὕλης καὶ τοῦ φθαρτοῦ τούτου σώματος, νὰ ἀναβιβάσθωσι δὲ τὸν νοῦν των πρὸς τὴν μακαρίαν ἐκείνην ζωὴν καὶ ἀφθαρτον, πλησιάζοντες εἰς τὸν Θεὸν κατὰ τὸ δυνατόν μὲν τὴν τῆς ζωῆς καθαρότητα, καὶ στολίζοντες προτιμότερον μὲ ἀρετάς καὶ ἡθῆ χρηστά τὸν ἕσω ἄνθρωπον, ἢτοι τὴν ψυχὴν, πάρεξ τὸν ἕξω ἄνθρωπον, ἢτοι τὸ σῶμα, μὲ τοιαῦτα ἀπατηλὰ καὶ μάταια καλλωπίσματα εἰς τρόπον, ὅτι νὰ μὴ φέρουσι πλέον εἰς τὸν ἑαυτὸν τοὺς κἀνένα σημάδι τῆς τοῦ διαβόλου κακίας, ὃν ἀπετάξαντο διὰ τοῦ ἀγίου Βαπτίσματος.

(1) Οἱ Ἐγκρατῖται, οὕτως ὀνομάζοντο, διατι ἐγκρατεῖοντο καὶ δὲν ἔρωσαν ἀπὸ κἀνένα ἔμφυχον πρᾶγμα τὸν γάμον ἀπέβαλον ὡς ὁ Μαρκίων. καὶ οἶνον οὐκ ἔπινον κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα. Οὗτοι δὲ εἶχον ἀρχηγὸν τῆς αἵρεσεως αὐτῶν Τατιανὸν τὸν τοῦ ἀγίου Ἰουστίνου μαθητὴν, κατὰ τὸν Θεοδώρητον. Οὗτοι μὲ ὕδωρ μόνον ἐμεταχειρίζοντο τὰ μυστήρια, ὡς οἱ Ὑδροπαραστάται, κατὰ τὸν Ἐπιφάν. αἰρέσ. μζ'. ὅρα καὶ τὸν πς'. Βασιλείου.

(2) Σακκοφόροι ὀνομάζοντο, διατι ἐφόρουσαν σάκκους, ἄκραν ἐγκράτειαν καὶ σκληραγωγίαν δι' αὐτῶν τάχα ὑποκρινόμενοι.

(3) Ἀποτακτῖται ὀνομάζοντο, διατι ἀπετάσσοντο καὶ δὲν ἔρωσαν ὅσα φαγητὰ δὲν ἔρωσαν καὶ οἱ Ἐγκρατῖται.

(4) Σημειῶσαι ὅτι τοῦτον τὸν ἴδιον Κανόνα ἀναφέρει ὁ Βαλσαμῶν καὶ ἐν τῇ κθ'. ἀποκρίσει αὐτοῦ οὕτως ἔχοντα· Καὶ τοὺς Μανιχαίους δὲ, καὶ τοὺς Οὐαλεντινιανούς, καὶ τοὺς Μαρριωνιστάς, καὶ τοὺς ἐκ τῶν ὁμοίων αἵρεσεων (ὡς Ἑλληνας δεχόμεθα, ὡς ἀσεβεῖς, δηλ.), τοὺς δὲ Νεστοριανούς χρῆ ποιεῖν λιβέλλους, καὶ ἀναθεματίζειν τὴν αἵρεσιν αὐτῶν καὶ Νεστόριον, καὶ τὰ λοιπά. Ἀνίσως δὲ ἀπορῆ τις διὰ τί ἡ Σύνοδος αὕτη ἀνίφερον ἐδῶ τὸν Κανόνα τοῦτον τῆς β'. οἰκουμενικῆς, ὅστις ἐξεδόθη κατὰ τῶν Ἀρμενίων, καὶ Μακεδονιανῶν τῶν τότε εὐρισκομένων, οἵτινες ἐν τῷ καιρῷ τῆς ς'. ταύτης σχεδὸν ἐξέλιπον, ἀποκρινόμεθα ὅτι ἀνάγκην ἔλαβεν αὕτη νὰ ἀνακαινίσῃ τὸν Κανόνα τῆς β'. τυχὸν καὶ διὰ τὰ λείψανα τῶν ἀνωτέρω αἵρετικῶν ὁποῦ ἔμειναν ἔτι, κυρίως δὲ διὰ τοὺς Μονοθελητάς, οἵτινες εὐρίσκοντο πεπληθυσμένοι εἰς τὸν καιρὸν τῆς. Δηλοῦνται δὲ οὗτοι κατὰ τὸ σιωπώμενον διὰ τοῦ λόγου ἐκείνου, ὁποῦ ἀναφέρει· «Καὶ τοὺς

φρονούντας τὰ αὐτῶν.» Ἢ γὰρ τῶν Μονοθελητῶν αἵρεσις παραφύας ἦτο καὶ βλάστημα τῆς τῶν Μονοφυσιτῶν. Πρόδηλον γὰρ ὅτι οἱ μίαν θέλησιν φρονούντες ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ, οὗτοι ἐπομένως καὶ μίαν φύσιν ἐφρόνουσαν ἐπ' αὐτοῦ· εἰ γὰρ κατ' ἐκείνους μίαν φύσιν εἶχεν, ἀναγκαίως εἶχε κατὰ τοὺτους καὶ μίαν θέλησιν· ἵνα οὖν ὀρίσῃ ἡ Σύνοδος αὕτη πῶς πρέπει οἱ ἐπὶ τοῦ καιροῦ αὐτῆς αἵρετικοὶ οὗτοι νὰ βαπτίζωνται ἀνάγκην ἔλαβε νὰ ἀνακαινίσῃ τὸν τῆς β'. Κανόνα, καὶ ἔχει ἄλλον ἴδιον νὰ ἐκθέσῃ, διὰ τὸ τῆς β'. οἰκουμενικῆς αἰδέσιμον. Σὺ δὲ μοι, ἀγαπητὲ ἐάν θέλῃς νὰ μάθῃς, ὅτι ἀπλῶς ὄλων τῶν αἵρετικῶν τὸ βάπτισμα εἶναι ἀσεβὲς καὶ βλάσφημον, καὶ οὐδεμίαν κοινωνίαν ἔχει πρὸς τὸ τῶν ὀρθόδοξων, ἀνάγνωθι τὸ θ'. κεφ. τοῦ ζ'. βιβλ. τοῦ Ἰουσεβίου, καὶ ἐκεῖ θέλεις μάθει, ὅτι ἕνας βαπτισθεὶς ὑπὸ τῶν αἵρετικῶν, ὕστερον δὲ ἰδὼν πῶς βαπτίζονται οἱ ὀρθόδοξοι, ἔκλαιε καὶ παρηγορίαν δὲν εἶχεν, ἀλλ' ἐπιπτε πρὸς τοὺς πόδας τοῦ ἀγίου Διονυσίου Ἀλεξανδρείας, παρακαλῶν αὐτὸν νὰ τὸν βαπτίσῃ εἰς τὸ ὀρθόδοξον βάπτισμα, λέγων ὅτι τὸ βάπτισμα ὁποῦ ἔλαβεν, ἦτο γεμάτον ἀπὸ βλασφημίας, καὶ οὐδὲως κοινωνίαν ἔχει μὲ τὸ ὀρθόδοξον. Καὶ κατάλαβε ἐκ τούτου, ὅτι καὶ οἱ αἵρετικοὶ, καὶ οἱ Λατῖνοι, προσερχόμενοι τῇ ὀρθοδόξῃ ἀνατολικῇ Ἐκκλησίᾳ, αὐτοὶ ἀπὸ λόγου των πρέπει νὰ ζητοῦν τὸ νὰ βαπτισθοῦν, καὶ ὄχι νὰ παρακινουῦνται εἰς τοῦτο ἀπὸ τοὺς ὀρθοδόξους.

(5) Ὑποκάτω εἰς τὸν ἀφορισμὸν τοῦ Κανόνος τούτου πίπτουσι, κατὰ τὸν Ζωναρᾶν, καὶ ἐκεῖνοι ὁποῦ δὲν θάνοῦσι τελείως ξουράφι εἰς τὴν κεφαλὴν των, οὐδὲ κόπτουσι τὰ μαλλιά τῆς κεφαλῆς, ἀλλὰ τὰ ἀφίνουσι ἐπίτηδες διὰ νὰ γίνωνται μέγαρα ἕως

Συμφωνία.

« Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Θεὸς προστάζει εἰς τὸ Λευϊτικὸν (κεφ. ιθ'. 27) νὰ μὴ κάμνη τινὰς σισόην ἀπὸ τὴν κόμην τῆς κεφαλῆς του, ἤτοι πλεξοῦσαν, κατὰ τὸν ἀδήλον ἐρμηνευτήν. Ὅθεν τόσον ὀλίγο κοινῶς οἱ ἀπόστολοι εἰς τὰς διαταγ. βιβλ. α'. κεφ. γ'. προστάζουσι τοὺς ἀνδρας νὰ μὴ πλυκτενίζωνται ἢ μύρον νὰ βάλουν εἰς τὰ μαλλία, ἢ εἰς πλεξοῦσαν μίαν ἢ πολλὰς νὰ τὰ μοιράζουσι, διὰ νὰ μὴ τραβίζουν μὲ αὐτὰ εἰς ἔσωτα τὰς γυναικας, ἀλλὰ νὰ κόπτουσι τὰ μαλλία των. Ἀλλὰ δὴ καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἰδίᾳ πρὸς τοῦτον τὸν περίεργον καλλωπισμὸν τῶν μαλλίων ἀποβλέπωντας, καὶ θέλοντας τοῦτον νὰ ἐμποδίσῃ, εἶπεν, ὅτι ὁ ἀνδρας, εἰς ἔχη μαλλία, ἀτιμία εἶναι εἰς αὐτόν, καὶ κατὰ τοῦτον τὸν σκοπὸν εἶπε καὶ ὁ Θεὸς Ἐπιφάνιος, ὅτι τὰ μακρὰ μαλλία

εἰς τὸ ζωνάρι ὡσάν τῶν γυναικῶν, καὶ ἐκεῖνοι ὅπου βάπτουσι τὰ μαλλία των διὰ νὰ γίνωνται ξανθὰ, ἢ χρυσᾶ, ἢ μὲ τὰ καλάμια τὰ δένουσι διὰ γένουαν σγουρὰ ἢ βάνουσι μπερούκας, καὶ ξένα μαλλία εἰς τὴν κεφαλὴν των. Εἰς τὸν ἀφορισμὸν τοῦτον εἶναι ὑποκειμένα καὶ ἐκεῖνοι ὅπου ξουραφίζουσι τὰ γένεια, διὰ νὰ γένουν ἴσα καὶ εὐμορφα μετὰ ταῦτα, καὶ ὄχι σγουρὰ, ἢ διὰ νὰ φαίνωνται πάντοτε ὡσάν νέοι ἀγένειοι· καὶ ἐκεῖνοι, ὅπου μὲ πυρωμένον κεραμίδι καίουσι τὰς τρίχας τοῦ γενείου, ὅσαις εἶναι μεγαλύτεραις ἀπὸ τὰς ἄλλας, ἢ στραβώτεραις, ἢ μὲ τομπιδία μικρὰ εὐγάνουν τὰς τρίχας τοῦ προσώπου των, διὰ νὰ γίνωνται τρυφεροί, καὶ νὰ φαίνωνται εὐμορφοί, ἢ βάπτουσι τὰ γένειά των, διὰ νὰ μὴ φαίνωνται πῶς εἶναι γέροντες. Εἰς τὸν ἀφορισμὸν τοῦτον ὑποπίπτουσι καὶ αἱ γυναῖκες ἐκεῖναι, ὅπου βάνουσι σουλουμάδες, καὶ φτιασίδια εἰς τὸ πρόσωπόν των, διὰ νὰ φαίνωνται εὐμορφαίς, καὶ οὕτω νὰ τραβίζουν τοὺς ὁρῶντας ἀνδρας εἰς τὸν σατανικὸν αὐτῶν ἔρωτα· ὡ καὶ πῶς ἡ δυστυχισμένης ἀποτολμοῦσι ν' ἀτιμάζουν τὴν εἰκόνα ὅπου ἔδωκεν ὁ Θεὸς εἰς αὐτὰς μὲ τὰ μιὰρὰ καλλωπίσματα; ἄχ! καὶ πῶς ἔχει ὁ Θεὸς νὰ τὰς γνωρίσῃ, ἂν ᾖναι πλάσματα καὶ εἰκόνας ἐδικαί του, εἰς καιρὸν ὅπου αὐταῖς φοροῦσιν ἄλλο πρόσωπον διαβολικὸν καὶ ἄλλην εἰκόνα τοῦ σατανᾶ; Ὅθεν ὁ Θεολόγος Γρηγόριος εἰς τὰ ἔπη του λέγει ταῦτα.

« Μὴ κεφαλὰς πυργοῦτε νόθρις πλοκάμοισι γυναῖκες,
 Θρύπτουσαι μαλακοὺς ἀυχένας ἐκ σκοπέλων.
 Μηδὲ Θεοῦ μορφὰς ἐπαλείφετε χρώμασιν αἰσχροῖς,
 Ὡς τε προσωπεῖα, κοῦχλὶ πρόσωπα φέρειν.
 Μὴ σε Θεὸς τοιοῖσιν ἀμεψήγεται χαλεπήνας.
 Τίς; πόθεν ὁ Πλάστης; ἔρρε μοι ἄλλοτροίη.
 Οὐ σ' ἔγραψα κύων, ἀλλ' ἔπλασα εἰκόν' ἐμοῖο,
 Πῶς εἶδωλον ἔχω, εἶδεος ἀντι-φίλου;

Καὶ δὲν ἠξέουρον ἢ ἀθλιαῖς πῶς μὲ αὐτὸ ὅπου κάμνουν, παρομοιάζουν μὲ τὴν μάγισσαν ἐκείνην καὶ πόρνην Ἰεζάβελ, καὶ γίνονται καὶ αὐταῖς νέαις καὶ δεύτεραις Ἰεζάβελ, διὰ καὶ ἐκείνη τοιαῦτα φτιασίδια ἐμεταχειρίζετο, διὰ νὰ ἀρέσῃ εἰς τοὺς ἀνδρας, καθὼς εἶναι γεγραμμένον. « Καὶ ἦλθεν Ἰοὺ ἐπὶ Ἰεσράελ, καὶ Ἰεζάβελ ἤκουσε, καὶ ἐστιμμίσατο τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῆς, καὶ ἠγάθουε τὴν κεφαλὴν αὐτῆς, καὶ διέκυψε διὰ τῆς θυρίδος (δ'. Βασιλ. θ'. 30) ». Ὅσοι λοιπὸν ἀνδρες καὶ ὄναι γυναῖκες κάμνουσι τὰ τοιαῦτα, ὅλοι ἀφορίζονται ἀπὸ τὴν παροῦσαν Οἰκουμένην Σύνοδον· καὶ ἂν ταῦτα ᾖναι ἐμποδιζόμενα νὰ μὴ γίνωνται ἀπὸ τοὺς λαϊκοὺς ἀπλῶς, πόσω μᾶλλον εἶναι ἐμποδιζόμενα ἀπὸ τοὺς Κληρικοὺς καὶ Ἱερωμένους, οἵτινες πρέπει καὶ διὰ λόγου, καὶ διὰ ἔργου, καὶ διὰ τῆς ἐξωτερικῆς σεμνότητος, καὶ τοῦ ἀκαλλωπιστοῦ τῶν ἱματίων, καὶ τῶν μαλλίων, καὶ τῶν γενείων, νὰ διδάσκουσι τοὺς λαϊκοὺς νὰ μὴ ᾖναι φιλοσώματοι καὶ καλλωπισταί, ἀλλὰ φιλόψυχοι καὶ φιλάρετοι; Σημείωσαι δὲ, ὅτι ἀπὸ τοῦ παρόντος Κανόνος ἐλέγχονται οἱ τῶν Λατίνων Ἱερεῖς, οἱ τοὺς μύστακας καὶ τὰ γένεια ξυρῶντες, καὶ φαινόμενοι ὡς νεανίσκοι καὶ

νυμφιοὶ ὄραιοι καὶ γυναικοπρόσωποι. Ὁ γὰρ Θεὸς ἐμποδίζει μὲν κοινῶς ἀπὸ τοὺς λαϊκοὺς τὸ νὰ ξυρίζωσι τὰ γένεια, λέγων ἐν τῷ Λευϊτικῷ (κεφ. ιθ'. 27.): « Οὐ φθερεῖτε τὴν ὄψιν τοῦ πρόγονος ὑμῶν. » Ἐμποδίζει δὲ καὶ ξεχωριστὰ τὸ νὰ ξυρίζωσι τὰ γένεια οἱ Ἱερωμένοι, λέγων πρὸς τὸν Μωϋσῆν νὰ εἰπῇ εἰς τοὺς υἱοὺς Ἀαρὼν, ἤτοι εἰς τοὺς Ἱερεῖς, νὰ μὴ ξυρίζουν τὴν ὄψιν τοῦ πρόγονος αὐτῶν (Λευϊτ. κεφ. κα'. 5.). Οὐ μόνον δὲ διὰ λόγου τοῦτο ἐμπόδισεν, ἀλλὰ καὶ μὲ γένεια ἐφάνη ὡς παλαιὸς ἡμερῶν εἰς τὸν Δανιὴλ, καὶ ὁ Ἰῶς τοῦ Θεοῦ μὲ γένεια ἐπολιτεύθη κατὰ τὴν ἐν σαρκὶ παρουσίαν αὐτοῦ. Καὶ οἱ Προπάτορες, καὶ Πατριάρχαι, καὶ Προφῆται, καὶ Ἀπόστολοι, μετὰ γενείων ἐπολιτεύθησαν, ὡς ἀπὸ τῶν παλαιοτάτων εἰκόνων τοῦτο δηλοῦται, ἐν αἷς μὲ γένεια ζωγραφίζονται. Ἀλλὰ δὴ καὶ οἱ ἐν τῇ Ἰταλίᾳ ἄγιοι, ὡς ὁ Ἀμβρόσιος, ὁ τῶν Μοναχῶν πατὴρ Βενέδικτος, Γρηγόριος ὁ Διάλογος, καὶ οἱ λοιποὶ, μὲ γένεια ᾖσαν, ὡς φαίνονται εἰς τὴν ἐν Βενετίᾳ τοῦ ἀγίου Μάρκου ἐκκλησίαν ζωγραφισμένοι· καὶ ἡ κρίσις δὲ τοῦ ὁρθοῦ λόγου ἀτοπον ἀποφασίζει τὴν τῶν γενείων κούραν. Τὰ γένεια γὰρ εἶναι ἡ διαφορὰ, ὅπου κατὰ τὸ φαινόμενον διακρίνουσι τὴν γυναῖκα ἀπὸ τὸν ἀνδρα. Δι' ὃ καὶ ἕνας φιλόσοφος ἐρωτηθεὶς, διὰ τί τρέφει γενειάδα; ἀπεκρίθη, ὅτι ὄσαις φοραῖς πιάνω τὴν γενειάδα μου, αἰσθάνομαι, ὅτι εἶμαι ἀνδρας, καὶ ὄχι γυναῖκα. Οἱ τὰ γένεια ξυρῶντες δὲν εἶναι ἀνδροπρόσωποι, ἀλλὰ γυναικοπρόσωποι. Ὅθεν ὁ μὲν Ἐπιφάνιος κατηγορεῖ τοὺς Μασσαλιανούς, διὰ τὸ κόπτουσι τὰ γένεια, ἧτις εἶναι μορφή τοῦ ἀνδρός. Οἱ δὲ Ἀπόστολοι ἐν ταῖς Διαταγαῖς βιβλ. α'. κεφ. γ'. προστάζουσι νὰ μὴ διαφθερῇ τινὰς τὰς τρίχας τοῦ γενείου, καὶ τὴν κατὰ φύσιν μορφήν τοῦ ἀνδρός νὰ ἀλλάξῃ εἰς τὸ παρὰ φύσιν. Γυναίξί γὰρ τοῦτο, φασίν, εὐπρεπὲς ὁ κτίσας ἐποίησε Θεὸς, ἀνδράσι δὲ ἀνάρμυστον ἐδικαίωσεν· ἡ καινοτομία δὲ τῆς κούρας τῶν γενείων ἠκολούθησεν εἰς τὴν Ῥωμαϊκὴν Ἐκκλησίαν ὀλίγον πρὸ τοῦ ἐνάτου Λέοντος. Ὁ δὲ Γρηγόριος ὁ ἑβδόμος, καὶ βίαν ἐπήγαγεν εἰς τοὺς Ἐπισκόπους καὶ Κληρικοὺς νὰ ξυρίζωσι ταῦτα. Ὡ καὶ τί αἰσχροτάτον, καὶ συγχαμειώτατον θέαμα νὰ βλέπῃ τινὰς τὸν Διάδοχον τοῦ Πέτρου ἐν χρῶ κούριαν, ὡς λέγουσιν οἱ Ἕλληνες, ὡσάν ἕνα «καλὸν γαμβρὸν», μὲ τούτην τὴν διαφορὰν, ὅτι φορεῖ περιτραχήλιον καὶ ὠμόφορον, καὶ ἐν Συνόδῳ πολλῶν ὁμοίων του προκάθηται, καὶ λέγεται Πάπας. Δὲν ἔλειψαν ὅμως καὶ μετὰ τὸν παράφρονα Γρηγόριον οἱ πωγωνάτοι πάπαι, καὶ μάρτυς ὁ δεύτερος Γελάσιος, τριῶν γενείων, ὡς γράφει ὁ βίος αὐτοῦ. Ὅρα εἰς τὴν Δωδεκάβιβλον Δοσιθ. σελ. 771. 777. 778. Λέγει δὲ καὶ Μελέτιος ὁ ὁμολογητῆς (ὑποθ. ζ'. περὶ ἀζόμ.) ὅτι Πέτρος τις Πάπας, διὰ τὰς αἰσχουργίας του ἐπίσθη ἀπὸ τὸν ρῆγα, καὶ ἐξυρίσθη τὸ ἡμισυ μέρος τῆς γενειάδος του πρὸς ἀτιμίαν. Ἐτέρου· καὶ εἰς ἄλλους ναοὺς εὐρίσκοντο ἠγεμόνες, καὶ ἐκ τοῦ ἱερατικοῦ καταλόγου, μετὰ γενείων, ὡς ἐν Λειψίᾳ φαίνονται ἐξωγράφημένοι μετὰ τὸν Μαρτίνον Λουθηρον εἰς τὸν ναὸν τὸν λεγόμενον τοῦ Παύλου, καὶ εἰς τὸν λεγόμενον τοῦ Θωμᾶ. Τὰ ἴδια εἶδον καὶ ἐν Βαρτισλαβίᾳ.

είναι πράγμα ξένον τῆς Καθολικῆς ἐκκλησίας. Σημείωσαι ὅμως, ὅτι λαθῶς εἶναι κατηγορημένον τὸ νὰ μὴ κόπτη τινὰς τὰ μαλλία του διὰ καλλωπισμὸν καὶ εὐμορφίαν, καὶ σκοπὸν κακὸν, ἔτσι ἐξ ἐναντίας εἶναι ἐμποδισμένον καὶ τὸ νὰ κόπτη αὐτὰ, καὶ νὰ τὰ ξυρίζῃ με κἄποια στρογγυλεῦματα τριγύρω, καὶ ἀπλῶς εἶπεν διὰ καλλωπισμὸν καὶ ὠραιότητα. Διὰ τοῦτο τὸν σισόην ὁποῦ λέγει τὸ Λευϊτικόν, ὁ μὲν Σύμμαχος εἶπεν, οὐ περιξυρίσετε κύκλῳ τὴν πρόσοψιν ὑμῶν τῆς κεφαλῆς. Ὁ δὲ Ἀκύλας οὐ περικυκλώσῃ τὸ κλίμα τῆς κεφαλῆς σου. Συμπεραίνεται λοιπὸν ἐκ πάντων τούτων, ὅτι οἱ λαϊκοὶ πρέπει τὰ κόπτουσι τὰ μαλλία ἀνεπιτηδεύτως, ἀκαλλωπίστως καὶ ἀπεριέργως.»

ΚΑΝΩΝ ΞΖ'.

Τοὺς ἢ γαμετῆ συνοικοῦντας, ἢ ἄλλως ἀδιακρίτως τοὺς ἱεροὺς τόπους κοινοποιοῦντας, καὶ καταφρονητικῶς περὶ αὐτοὺς ἔχοντας, καὶ οὕτως ἐν αὐτοῖς καταμένοντας, καὶ ἐκ τῶν ἐν τοῖς σεβασμίοις οἴκοις κατηγορουμένων ἐξωθεῖσθαι προτάσσομεν. Εἰ δέ τις μὴ τοῦτο παραφυλάξῃ, εἰ μὲν Κληρικὸς εἴη, καθαιρεῖσθω· εἰ δὲ Λαϊκὸς, ἀφοριζέσθω.

Ἑρμηνεία.

Ἱεροὺς τόπους δὲν ὀνομάζει ἐδῶ ὁ Κανὼν τοὺς θείους Ναοὺς, ἀλλὰ τὰς περὶ τὸν θεῖον Ναὸν κατοικίας, ὅποιά εἰσι τὰ λεγόμενα Κατηγούμενα, εἰς τὰ ὁποῖα μερικοὶ ἐκατοῖκουν μετὰ τὰς γυναῖκάς των, καὶ ἐμεταχειρίζοντο αὐτὰ, ὡσάν τοὺς κοινούς ἄλλους τόπους, ἀδιακρίτως. ἤτοι χωρὶς νὰ κάμνουσι διαφορὰν ἀνεκμῆτον ἀγίου καὶ βεδῆλου τόπου. Διὰ τοῦτο προτάζει νὰ ἀποδιώκωνται οἱ τοιοῦτοι ἀπὸ αὐτῶν. Ὅποιος δὲ δὲν ἤθελε φυλάξῃ τοῦτο, Κληρικὸς μὲ ὢν, ἄς καθαιρεται, λαϊκὸς δὲ, ἄς ἀφορίζεται (1).

Συμφωνία.

Δι' ὃ καὶ τὸ ἐ. βιβλ. τῶν Βασιλικ. τίτλ. α'. κεφ. ιβ'. συμφώνως μετὰ τὸν παρόντα Κανὼνα διορίζει, ἕως εἰς τὰ σύνορα τῆς Ἐκκλησίας νὰ ἔχουν τὴν ἀσφάλειαν καὶ σιγουρότητα ἐκεῖνοι ὁποῦ διὰ κἄμμίαν κκκίαν καταφύγουν εἰς αὐτήν, ρίπτοντες τὰ ἄρματα. Νὰ μὴ ἠμποροῦν ὅμως νὰ τρώωσιν, ἢ νὰ πίνωσιν, ἢ νὰ κοιμῶνται μέσα εἰς τὸν Ναὸν, ἀλλὰ νὰ μένουσιν εἰς τοὺς κήπους, ἢ εἰς τὰς καμάρας, ἢ εἰς τὰς αὐλὰς, ἢ εἰς τὰς κατοικίας, ὁποῦ εἶναι τριγύρω κολλημέναι εἰς τὸν Ναὸν (πρὸς Φωτ. τίτλ. ε'. κεφ. β'). τοὺς προσφυγόντας δὲ εἰς τὰ ὅρια τῆς Ἐκκλησίας, κἄνεις δὲν ἐδύνατο νὰ εὐγάλη ἀπὸ ἐκεῖ κατὰ τὸν Ἀρμενόπουλ. ἔξω μόνον τοὺς φονεῖς καὶ μοιχοὺς, καὶ ἀρπάσαντας παρθένοὺς (κατὰ τὸ κἄ. κεφ. τοῦ ἐ. βιβλ. τῶν Βασιλικ.).»

ΚΑΝΩΝ ΞΗΕ'.

Ὁ ἐτέρῳ μνηστευθεῖσαν γυναῖκα, ἔτι τοῦ μνηστευσαμένου ζῶντος, πρὸς γάμου κοινωνίαν ἀγόμενος, τῷ τῆς μοιχείας ὑποκείσθω ἐγκλήματι.

Ἑρμηνεία.

Ὁ ἀρραβωνιασμὸς, ὁποῦ γένη κατὰ Νόμους, εἰς ἡλικίαν δηλ. νομίμου ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς, μετὰ τὴν δόσιν τῶν ἀρραβῶνων, μετὰ τὴν ἱερολογίαν, καὶ μετὰ τὸ σύνθημα τῶν ἀρραβωνιζομένων, ὁ τοιοῦτος, λέγω, ἀρραβωνιασμὸς ἔχει τὴν αὐτὴν δύναμιν μετὰ τὸν τέλειον γάμον (καὶ ὅρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ιζ'. Ἀποστολικοῦ) διὰ τοῦτο καὶ ὁ παρὼν Κανὼν διορίζει, ὅτι ὁποῖος πάρῃ εἰς γυναικᾶ ἐκεῖνην, ὁποῦ εἶναι ἀρραβωνισμένη τοιοῦτοτρόπως μετὰ ἄλλον, ζωντανῶ ὄντος τοῦ ἀρραβωνιστικοῦ αὐτῆς, οὕτως ἄς ἐπιτιμᾶται ὡς μοιχὸς, ὡσπερ δηλαδὴ καὶ ἐκεῖνος ὁποῦ ἤθελε πάρῃ εἰς γυναικᾶ τὴν ὑπανδρευμένην μετὰ ἄλλον. Δι' ὃ καὶ ὁμόζυγος ὁ ἀρραβωνιστικὸς ὀνομάζεται τῆς ἰδίας του ἀρραβωνιστῆς, ὡς καὶ ὁ δίκαιος Ἰωσήφ ὁ Μνήτωρ ἀνὴρ ὀνομάζεται παρὰ τοῖς Εὐαγγελίοις τῆς ἀγίας Παρθένου, καὶ ἀμοιβαίως γυνὴ τοῦ Ἰωσήφ ἢ ἀγία Παρθένος, ἐπειδὴ καὶ παρὰ τῷ παλαιῷ Νόμῳ δύναμιν γάμου ἢ μνηστεία ἐπέτρε (2).

(1) Ὁ δὲ ἅγιος Νικηφόρος λέγει, ἐν τῷ γ'. αὐτοῦ Κανόνι, ὅτι ἀνίσως τινὰς μείνη εἰς νάρθηκα Ἐκκλησίας τινὸς ἐξ ἀνάγκης, καὶ εἰς ὀλίγον χρόνον, ἐν ἡμερονύκτιον θετέον, οὐ κατακρίνεται· ἀνίσως δὲ μείνη εἰς πολὺν χρόνον, αὐτὸς μὲν ἄς ἐκβάλληται ἀπὸ ἐκεῖ μετὰ ἐπιτίμια, ὁ δὲ ναὸς πάλιν ἄς ἀπολαμβάνῃ τὰ ἐδικά του προνόμια, τὸ νὰ μὴ γίνεταί θηλαδὴ οἶκος κοινὸς καὶ ἀδιάφορος. Οἱ δὲ βασιλικοὶ νόμοι προτάζουν ἀκόμη, ὅτι ὁποῖος πάρῃ μετὰ δύνασταν καὶ αὐθεντῆσαν ἐκεῖνον ὁποῦ ἤθελε καταφύγει εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, νὰ τύπτεται, νὰ κουρευέται, καὶ ἔπειτα

νὰ ἐφορίζεται. Χρεωστοῦν ὅμως οἱ Ἐπίσκοποι καὶ Ἐκδικοί τῶν Ἐκκλησιῶν νὰ γράφουν τὰ ὀνόματα τῶν προσφυγόντων, καὶ τὰς αἰτίας, διὰ τὰς ὁποίας προσέφυγον, καὶ νὰ τὰς φανερώουν εἰς τοὺς ἄρχοντας, διὰ νὰ κάμουν ἐκεῖνοι τὴν πρέπουσαν κρίσιν.

(2) Συμφώνως μετὰ τὸν Κανὼνα τοῦτον διορίζεται καὶ τὸ β'. κεφ. τοῦ νη'. τίτλ. τοῦ ξ'. βιβλ. τῶν Βασιλικῶν, καὶ τὸ γ'. θέμα τοῦ ιβ'. κεφ. καὶ τοῦ ιζ'. τίτλ. τοῦ αὐτοῦ ξ'. βιβλ. ὅτι ὡς μοιχὸς κρίνεται ὅστις λάβῃ εἰς γυναῖκα τὴν ἀρραβωνισμένην μετὰ ἄλλον. Ὅρα εἰς τὸ ια'. κεφ. τῆς περὶ συνοικεσιῶν διδασκαλίας.

ΚΑΝΩΝ 30'.

Και τούτο δὲ ἐν τῇ Ἀρμενίων χώρᾳ γίνεσθαι μεμαθήκαμεν, ὡς τινες ἔνδον ἐν τοῖς ἱεροῖς θυσιαστηρίοις μέλη κρεῶν ἔψοντες, προσάγουσιν, ἀφαιρέματα τοῖς ἱερεῦσιν ἰουδαϊκῶς ἀπονέμοντες. Ὅθεν τὸ τῆς Ἐκκλησίας φυλάττοντες ἀκηλίδωτον, ὀρίζομεν, μὴ ἐξεῖναι τινι τῶν ἱερέων ἀφωρισμένα κρεῶν μέλη παρὰ τῶν προσαγόντων λαμβάνειν, ἀλλ' οἷς ἀρεσθῆ ὁ προσάγων, τούτοις ἀρκείσθωσαν, ἔξω τῆς Ἐκκλησίας τῆς τοιαύτης γινομένης προσαγωγῆς. Εἰ δέ τις μὴ τούτο οὕτω ποιῆ, ἀφορίζεσθω.

Ἑρμηνεία.

Καὶ ὁ Ζωναράς, καὶ ὁ Βαλααμῶν, καὶ ὁ Ἀριστηνός, καὶ ὁ Ἀνώνυμος ἑρμηνευτής, ὅλοι κοινῶς ἑρμηνεύουσιν, ὅτι μέσα εἰς τὰ θυσιαστήρια ἔψηνον τὰ κρέατα οἱ Ἀρμένιοι. Ἐμοὶ δὲ δοκεῖ, ὅτι οἱ ἑρμηνευταὶ οὗτοι, μὴ ὑποστήξαντες, ἀλλ' ἐνώσαντες τὸ, μέλη κρεάτων ἔψοντες, μὲ τὸ, ἔνδον ἐν τοῖς θυσιαστηρίοις, ἐπλανήθησαν. Τὸ δὲ οὐχ οὕτως ἔχει· τὸ γὰρ ἐν τοῖς θυσιαστηρίοις, οὐ συνάπτεται μὲ τὸ, μέλη κρεῶν ἔψοντες, ἀλλὰ διαιρουμένον μὲ τὴν ὑποστιγμὴν, συνάπτεται μὲ τὸ προσάγουσιν ἀφαιρέματα. Διότι πολλὰ ἀπίθανον εἶναι νὰ πιστευθῆ διὰ τὴν ἀτοπίαν, τὸ νὰ ἔψηνον κρέατα μέσα εἰς τὸ ἅγιον βῆμα, καὶ νὰ κάμνουσιν αὐτὸ μαγειρεῖον. Λέγει λοιπὸν ὁ παρῶν κανὼν, ὅτι ἡ συνήθεια αὕτη ὅπου ἐγένετο εἰς τὴν Ἀρμενίαν, τὸ νὰ ἔψηνον τινὲς κρέατα εἰς τοὺς οἴκους αὐτῶν, καὶ ἔπειτα νὰ προσφέρουν μέρη ἀπὸ αὐτὰ μέσα εἰς τὸ ἅγιον βῆμα, εἰς τοὺς ἱερεῖς (καθὼς καὶ οἱ ἰουδαῖοι ἐπέσπερον τὸ στηθύνιον, καὶ τὸν βραχίονα, καὶ ἄλλα μέρη τῶν θυσιαζομένων ζώων εἰς τοὺς ἱερεῖς,) αὕτη, λέγω, ἡ συνήθεια νὰ μὴ γίνεται εἰς τὸ ἐξῆς, ἀλλ' οὔτε οἱ ἱερεῖς νὰ ἔχουν τὴν ἄδειαν νὰ λαμβάνουν ἐκεῖνα τὰ μέρη τοῦ ζώου ὅπου θέλουν, ἀλλὰ νὰ εὐχαριστοῦνται εἰς ἐκεῖνα ὅπου τοὺς δώτη ὁ προσφέρων αὐτὰ χριστιανός, καὶ ἡ προσφορά δὲ τῶν τοιούτων νὰ γίνεται ἔξω τῆς Ἐκκλησίας, καὶ ὅχι εἰς τὸ ἱερὸν βῆμα (ἐντεῦθεν γίνεται φανερὸν τὸ ἀνωτέρω νόημα τὸ ἐδικόν μας. Εἰ γὰρ ἔψηνοντο τὰ κρέατα ταῦτα εἰς τὸ βῆμα, ἔπρεπεν ἀπαραιτήτως ὁ Κανὼν νὰ ἐμποδίτῃ καὶ τοῦτο, καθὼς ἀτοπώτερον, ὡς ἐμπόδισε καὶ τὴν προσαγωγὴν αὐτῶν ὁποῖος δὲ ἤθελε προεβῆ τοῦτο, νὰ ἀφορίζεται.) ὁ δὲ Βαλααμῶν λέγει (ἑρμην. τοῦ γ'. Ἀποστολικοῦ) ὅτι εἶδεν ἡγούμενον ἱερέα καθαιρεθέντα καὶ διωχθέντα ἀπὸ τὴν ἡγουμένην, διατὶ ἔμβασεν εἰς τὸ ἅγιον βῆμα κρέατα καὶ τυρούς. Ὅρα καὶ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ γ'. Ἀποστολικοῦ.

Συμφωνία.

Σημειῶται δὲ κατὰ τὸν Ζωναράν, ὅτι ὁ Κανὼν συνεχώρησε νὰ λαμβάνουν οἱ ἱερεῖς μέρη τῶν κρεάτων, ὅχι κοινῶς καὶ καθολικῶς, εἰς ὅλον τὸν κόσμον, ἀλλὰ εἰς τὴν Ἀρμενίαν μόνον, καὶ τοῦτο διὰ τὴν τότε ἐπικρατήσασαν παρὰ τοῖς Ἀρμενίοις συνήθειαν (1).

ΚΑΝΩΝ Ρ'.

«Οἱ ὀφθαλμοί σου ὀρθὰ βλέπέτωσαν, καὶ πάση φυλακῇ τήρει σὴν καρδίαν,» [Παροιμ., δ'. 23. 25.] ἡ σοφία διακελεύεται. Ῥαδίως γὰρ τὰ ἑαυτῶν ἐπὶ τὴν ψυχὴν αἱ τοῦ σώματος αἰσθήσεις εἰσκρίνουσι. Τὰς οὖν τὴν ὄρασιν καταγοητευούσας γραφὰς, εἴτε ἐν πίναξιν, εἴτε ἄλλως πως ἀνατεθειμένας, καὶ τὸν νοῦν

(1) Ὅθεν μὲ σφοδρότατα ἐπιτίμια πρέπει νὰ ἐμποδίσουν οἱ Ἀρχιερεῖς ἀπὸ τοὺς Χριστιανούς τὰ τουρκιστὶ λεγόμενα κουρμπάνια, ὅπου τὴν σήμερον κάμνουσιν, τὰ ὅποια εἶναι μίᾳ ἀνακαίνισις τῶν θυσιῶν τῶν Ἑλλήνων καὶ Ἰουδαίων. Διατὶ, καθὼς ἐκεῖνοι ἐπίστευον ὅτι ἐξιλεόνουσι τὸν Θεὸν μὲ τὰ αἷματα, καὶ τὰς σφαγὰς τῶν προβάτων, καὶ τῶν ἄλλων ζώων, ἔτσι καὶ αὐτοὶ οἱ πεπλανημένοι καὶ ἄφρονες, νομίζουσιν ὅτι ἐξιλεόνουσι τὸν Θεὸν μὲ τὰς σφαγὰς, καὶ θυσίας τῶν κουρμπανίων τους. Καὶ διὰ τοῦτο εἶναι νὰ ἰδῆ τινὰς, ὅτι οἱ κουρμπανισταὶ αὐτοὶ, δὲν ἀγοράζουν κἀνένα ἀπὸ τὰ ἐσφαγμένα παρ' ἄλλων, καὶ ἔτοιμα πρόβατα, ἀλλὰ θέλουν μόνοι των νὰ τὰ σφάζουν, νὰ ἀνάπτουν εἰς τὰ κέρατά των κηρία, νὰ τὰ θυμῶσι μὲ θυμιάματα, καὶ ὀλόκληρα νὰ τὰ ἔψηνουν, καὶ ἔμπροσθεν τῶν ἁγίων εἰκόνων νεύφητα καὶ τσικνίζοντα ἀκόμη νὰ τὰ προθέτουσι, τὸ δέρμα αὐτῶν νὰ τὸ ἀφιερῶνουν εἰς τὸν ναὸν, ἢ μοναστήριον καὶ εἰς τοὺς συληγεῖς καὶ φίλους, ἐπιστρέφοντες ἀπὸ τὴν πανήγυριν, διὰ νὰ ἀ-

γιασθοῦν ἐξ αὐτοῦ, προσφέρουσι τινὲς μερίδας. Ὡ τῆς Ἑλληνικῆς πλάνης, καὶ Ἰουδαϊκῆς δεισιδαιμονίας! καὶ δὲν ἤξεύρουσιν οἱ πεπλανημένοι, ὅτι ὁ Θεὸς ἔλεον θέλει, καὶ οὐ θυσίαν, καὶ ὅτι θυσία δεκτὴ καὶ εὐάρεστος εἶναι εἰς αὐτὸν, ὅχι τὰ κρέατα τῶν προβάτων καὶ μοσχάρων, ἀλλὰ τὸ συντετριμμένον φρόνημα, καὶ ἡ τεταπεινωμένη καρδία, καθὼς ψάλλει ὁ θεὸς Δαβίδ. Ἀνάγνωθε περὶ τοῦτου τὸ βιβλίον τοῦ ἁγίου Καμπανίας κεφ. νζ'. εἰ δὲ καὶ Νικήτας ὁ χαρτοφύλαξ, καὶ ὁ Θεσσαλονίκης (σελ. 350. τῆς Γιοῦρ. Γραικορ.) λέγουσιν, ὅτι δὲν εἶναι κατηγορημένον τὸ νὰ προσφέρουν οἱ Χριστιανοὶ στηθύνια, καὶ δέρματα, ἔξω τῆς ἐκκλησίας, ἢ περιστερὰς ἐν τοῖς μνημοσύνοις εἰς τοὺς ἱερεῖς ὁμοῦς αὐτοὶ λέγουσιν, ὅτι τοῦτο δὲν κατηγορεῖται, ἂν μόνον προσφέρωνται τὰ τοιαῦτα εἰς ἀποτροφὴν τῶν ἱερέων, καὶ ὅχι εἰς λόγον θυσίας, καὶ τοσούτων, καὶ τηλικούτων δεισιδαιμονιῶν, ὧν εἴπομεν ἀνωτέρω, διὰ τὰς ὁποίας πρέπει ὀλίγιστα νὰ λείψουν αἱ τοιαῦται θυσίαι.

διαφθιζούσας, και κινούσας πρὸς τὰς τῶν αἰσχροῦν ἡδονῶν ὑπεκκαύσεις, οὐδαμῶς ἀπὸ τοῦ νῦν σιφδη-
ποτε τρόπον προττάσσομεν ἐγχαράττεσθαι, εἰ δέ τις τοῦτο πράττειν ἐπιχειρήσῃ, ἀφορίζεσθω.

Συμφωνία.

Ἐπειδὴ μερικοὶ ἐζωγράφουν εἰς τοίχους καὶ σανίδας ζωγραφίας τινὰς ἀσέμνους, οἷον, γυναῖκας γυμνάς, ἢ
λουομένας, ἢ ὑπὸ ἀνδρῶν φιλουμένας, καὶ ἄλλα τοιαῦτα αἰσχρὰ, τὰ ὅποια ἀπκτῶσι τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν ὁρών-
των, καὶ κινῶσι τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν πρὸς ἐπιθυμίας σαρκίικας, διὰ τοῦτο προστάζει ὁ παρῶν κανὼν, αἰ-
τοιαῦται εἰκόνες μὲ κἀνένα τρόπον νὰ μὴ ζωγραφίζονται, εἰ δέ τις ἤθελε τὰς ζωγραφίαις, νὰ ἀφορίζεται, ἐπει-
δὴ ὅλαι αἱ πέντε αἰσθήσεις τοῦ σώματος, καὶ μάλιστα ἡ πρώτη καὶ βασιλιεωτάτη ὄρασις μὲ εὐλολίαν ἐμβά-
ζει τὰς εἰκόνας ἐκείνων ὅπου βλέπει μέσα εἰς τὴν ψυχὴν. Δι' ὃ καὶ ὁ Σολομών συμβουλεύει νὰ βλέπουσιν
οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ καθ' ἑνὸς ὀρθὰ καὶ καλὰ πράγματα, καὶ καθ' ἑναὸς νὰ φυλάττῃ μὲ κάθε φύλαξιν τὸν νοῦν
καὶ τὴν καρδίαν τοῦ ἀπὸ τὰ αἰσχρὰ ἀντικείμενα τῶν αἰσθησεων.

ΚΑΝΩΝ ΡΑ'.

ἀ. Κορινθ. 16'.
27. 6'. Κορινθ.
ς. 16. **Σ**ῶμα Χριστοῦ, καὶ ναὸν, τὸν κατ' εἰκόνα Θεοῦ κτισθέντα ἄνθρωπον, ὁ θεὸς Ἀπόστο-
λος μεγαλοφώνως ἀποκαλεῖ. Πάσης οὖν αἰσθητῆς κτίσεως ὑπερκείμενος ὁ τῆς σωτηρίας πά-
θει τοῦ οὐρανοῦ τυχὼν ἀξιώματος, ἐσθίων καὶ πίνων Χριστὸν πρὸς ζωὴν διὰ παντὸς μεθαρ-
μύζεται τὴν αἰδίον καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα τῆ μεθέξει τῆς θείας ἀγιαζόμενος χάριτος. Ὡστε, εἰ τις τοῦ
ἀχράντου σώματος μετασχεῖν ἐν-τῷ τῆς συνάξεως βουληθεῖη καιρῷ, καὶ ἐν πρὸς αὐτὸ τῆ μετουσίᾳ γε-
νέσθαι, τὰς χεῖρας σχηματίζων εἰς τύπον Σταυροῦ, οὕτω προσίτω, καὶ δεχέσθω τὴν κοινωνίαν τῆς χά-
ριτος. Τοὺς γὰρ ἐκ χρυσοῦ, ἢ ἄλλης ὕλης, ἀντὶ χειρὸς, τινὰ δοχεῖα κατασκευάζοντας πρὸς τὴν τοῦ Θεοῦ
δώρου ὑποδοχὴν, καὶ δι' αὐτῶν τῆς ἀχράντου Κοινωνίας ἀξιουμένους, οὐδαμῶς προσιέμεθα, ὡς προτιμῶν-
τας τῆς τοῦ Θεοῦ εἰκόνας τὴν ἄψυχον ὕλην καὶ ὑποχείριον. Εἰ δέ τις ἄλλῃ τῆς ἀχράντου Κοινωνίας με-
ταξιδούσ τοῖς τοιαῦτα δοχεῖα προτφέρουσιν, ἀφορίζεσθω, καὶ αὐτὸς καὶ ὁ ταῦτα ἐπιφερόμενος.

Ἑρμηνεία.

Τῷ τότε καιρῷ, συνήθεια ἐπεκράτει νὰ κοινωνοῦσι καὶ οἱ λαϊκοὶ, καθὼς καὶ οἱ ἱερεῖς, λαμβάνοντες εἰς χει-
ρας τὸν ἅγιον ἄρτον, ἐν τρόπον λαμβάνουσι νῦν τὸ ἀντίδωρον. Ἐπειδὴ δὲ μερικοὶ δι' εὐλάβειαν τάχα, καὶ τι-
μὴν περισσοτέραν πρὸς τὰ θεῖα δῶρα, κατεσκεύαζαν ἀγγεῖα χρυσαῖα, ἢ ἀπὸ ἄλλην ὕλην πολύτιμον, καὶ μέσα
εἰς ἐκεῖνα δεχόμενοι τὸ ἀχράντον σῶμα τοῦ Κυρίου, οὕτως αὐτὸ μετελάμβανον. Διὰ τοῦτο ὁ παρῶν Κανὼν
τοῦτο οὐκ ἀποδέχεται, κἀν δι' εὐλάβειαν ἐγένετο· διότι ὁ ἄνθρωπος, καὶ καθ' ὃ κατ' εἰκόνα γεγεννημένος Θεοῦ,
καὶ καθ' ὃ ἐσθίει, καὶ πίνει τὸ σῶμα, καὶ αἷμα τοῦ Χριστοῦ, καὶ δι' αὐτῶν ἀγιάζεται, καὶ καθ' ὃ σῶμα, καὶ
ναὸς ὢν τοῦ Χριστοῦ, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, ὑπερβαίνει ὅλα τὰ αἰσθητὰ, καὶ ἄψυχα κτίσματα, καὶ ἀκολουθῶς,
αἱ χεῖρες αὐτοῦ εἶναι τιμιώτεραι ἀπὸ κάθε ἀγγεῖον. Ὅθεν ὅποιος ἤθελε νὰ μεταλάβῃ τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου, ὡς
σχηματίζῃ εἰς σχῆμα σταυροῦ τὰς δύο τοῦ χεῖρας (1), καὶ ὡς ὑποδέχεται αὐτὸ ἐν αὐτῆς. Ὅποιος δὲ λαϊκός

(1) Τὸν τρόπον, μὲ τὸν ὅποιον ἐλάμβανον εἰς τὰς χεῖρας τὸν
ἅγιον ἄρτον οἱ τότε λαϊκοὶ, καθαρῶτερα διδάσκει Κύριλλος ὁ
Ἱεροσολύμων, κατηχῆς. μυσταγ. ε. λέγων· Ὅταν πλησιάζῃς εἰς
τὰ μυστήρια, μὴ ἀπλώνῃς τὰς παλάμας τῶν χειρῶν σου, μηδὲ
ἀνοιγῇς τὰ δάκτυλά σου, ἀλλὰ βάλλωντας, τὸ μὲν ἀριστερὸν
χερὶ ὑποκάτω, τὸ δὲ δεξιὸν ἐπάνω, ὡσάν ὅπου αὐτὸ μέλλει νὰ
ὑποδεχθῇ βασιλεία, καὶ βαθυβύσσας τὴν παλάμην αὐτοῦ, ἔτσι
δέχου τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ, ἐπιλέγων, τὸ, ἀμήν. Ἀφ' οὗ δὲ τὸ
δεχθῆς, ἀγίαζε τοὺς ὀφθαλμοὺς σου μὲ τὸ ἐγγίξιμον αὐτοῦ μετὰ
ἀσφαλείας, καὶ οὕτω μεταλάμβανε αὐτὸ, προσέχων, νὰ μὴ πα-
ραπέσῃ κἀνένα μαργαρίτης ἀπὸ αὐτοῦ, καὶ τὰ ἐξῆς. Σημειώσαι
δὲ, ὅτι ἀπὸ τὸν παρόντα Κανὼνα ἐλέγχονται ἐκεῖνοι, ὅπου λέ-
γουσιν, ὅτι ὁ θεὸς Χρυσόστομος ἐπενόησε τὴν λαβίδα ἢ συνή-
θεια γὰρ τοῦ νὰ λαμβάνουν οἱ Χριστιανοὶ εἰς χεῖρας τὸν ἅγιον
ἄρτον ἐκράτησεν ὑστερα ἀπὸ τὸν Χρυσόστομον, τὸ ὀλιγώτερον
χρόνους τετρακοσίους, ὡς δῆλον γίνεται καὶ ἀπὸ τὴν παροῦσαν
Σύνοδον, καὶ ἀπὸ τὸν Ἰωάννην τὸν Δαμασκηνόν, διηγούμενον
ταύτην, περὶ ὀρθοδόξου πίστεως βιβλ. δ'. κεφ. 18'. ἀλλὰ καὶ ἀ-

τὸς ὁ ἴδιος Χρυσόστομος τὴν συνήθειαν ταύτην διηγείται εἰς
πολλοὺς λόγους τοῦ (ἑρμην. εἰς τὸν μθ'. ψαλμ. λόγος κς'. εἰς τὰ
Σεραφεῖμ, λόγ. κἀ. ἀνδριάντων· ὅρα καὶ τὸν Μεταφραστὴν εἰς
τὸν βίον αὐτοῦ)· εἰδέναι δὲ δεῖ, ὅτι εἰς τὴν δυτικὴν Ἐκκλησίαν
αἱ γυναῖκες δὲν ἐλάμβανον τὸν ἅγιον ἄρτον μὲ γυμνά χεῖρα,
ἀλλὰ ἀπλώνουσαι εἰς τὰς χεῖρας τῶν κάποια λευκὰ ὀράρια, ἢ
γουν ἄσπρα μανδηλάκια, ἐδέχοντο οὕτω τὸν ἅγιον ἄρτον, καθὼς
ἢ ἐν τῇ Ἀντισιοδώρῳ τῆ πόλει τοπικὴ Σύνοδος διορίζει τοῦτο
Καν. λς'. καὶ ὁ Λύγουστινος λόγ. σνβ'. Τὸ μανδηλάκιον δὲ αὐ-
τὸ ὀνομάζετο Δομινεκάλε, ὅπου θέλει νὰ εἰπῇ Λατινικὰ,
Κυριακόν. Ἐπειδὴ κατὰ τὰς ἑσθιακὰς τὸ ἔφερον εἰς τὴν Ἐκ-
κλησίαν, διὰ νὰ λάβουν τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ. Τὸ αἴτιον δὲ ὅ-
που ἐπενόηθη ἡ λαβίδα ἦτο, διατὶ μερικοὶ, ἢ ὑποκρινόμενοι πῶς
εἶναι Χριστιανοὶ, ἢ αἵρετικοὶ, ἢ δεισιδαίμονες ἄνθρωποι, λαμβά-
νοντες εἰς χεῖρας τὸν ἅγιον ἄρτον, ἢ τὸν ἔρριπτον, ἢ τὸν ἐκρυ-
πταν, ἢ εἰς μαγείας καὶ πονηρίας ἄλλας τὸν ἐμεταχειρίζοντο.
Ὅθεν διὰ τῆς ἐπινόησεως τῆς λαβίδος, διδομένης τῆς ἁγίας Κοι-
νωνίας εἰς τὸ στόμα, ἐσηκώθη ἀπὸ τὸ μέσον κάθε αἰτία καὶ

ἤθελεν ὑποδεχθῆ αὐτὸ εἰς ἀγγελτον, καὶ ὁποιος ἱερεὺς ἤθελε μεταδώσῃ αὐτὸ εἰς τὸν τοιοῦτον, καὶ οἱ δύο ἄς ἀφορίζωνται, ἐπειδὴ προτιμῶσι τὸ ἄψυχον ἀγγελτον περισσότερον ἀπὸ τὸν κατ' εἰκόνα Θεοῦ πλασθέντα ἄνθρωπον.

ΚΑΝΩΝ ΡΒ'.

Δεῖ δὲ τοὺς ἐξουσίαν λύειν καὶ δεσμεῖν παρὰ Θεοῦ λαβόντας, σκοπεῖν τὴν τῆς ἀμαρτίας ποιότητα, καὶ τὴν τοῦ ἡμαρτηκότος πρὸς ἐπιστροφήν ἐτοιμότητα, καὶ οὕτω κατάλληλον τὴν θεραπείαν προσάγειν τῷ ἀρρωστήματι, ἵνα μὴ τῇ ἀμετρίᾳ καθ' ἑκάτερον χρώμενος ἀποσφαλεῖ πρὸς τὴν σωτηρίαν τοῦ κάμνοντος. Οὐ γὰρ ἀπλή τῆς ἀμαρτίας ἡ νόσος, ἀλλὰ ποικίλη καὶ πολυειδής, καὶ πολλὰς τῆς βλάβης παραφυάδας βλαστάνουσα, ἐξ ὧν τὸ κκκὸν ἐπὶ πολὺ διαχεῖται, καὶ πρόσω βαίνει μέχρις ἂν ἀντισταῖ (1) τῇ δυνάμει τοῦ θεραπεύοντος. Ὡστε τὸν τὴν ἰατρικὴν ἐν πνεύματι ἐπιστήμην ἐπιδεικνύμενον, πρότερον χρῆ τὴν τοῦ ἡμαρτηκότος διάθεσιν ἐπισκέπτεσθαι, καὶ ἦτοι πρὸς τὴν ὑγιείαν νεύει. ἢ τούναντίον διὰ τῶν οικείων τρόπων προσκαλεῖται καθ' ἑαυτοῦ τὸ ἀρρώστημα, ἐφορᾷ ὅπως τε τῆς ἐν τῷ μεταξύ προνοεῖται ἀναστροφῆς· καὶ εἰ μὴ τῷ τεχνίτῃ ἀντιπαλαίῃ, καὶ τὸ τῆς ψυχῆς ἔλκος διὰ τῆς τῶν ἐπιτιθεμένων φαρμάκων αὐξάνῃ προταγωγῆς, καὶ οὕτω τὸν ἔλαιον κατ' ἀξίαν ἐπιμετροῖν. Πᾶς γὰρ λόγος Θεῷ, καὶ τῷ τὴν ποιμαντικὴν ἐγχειρισθέντι ἡγεμονίαν, τὸ πλανώμενον πρόβατον ἐπαναγαγεῖν, καὶ τρωθὲν ὑπὸ τοῦ ὄφους ἐξιάσασθαι. Καὶ μήτε κατὰ κρημνῶν ὠθῆσαι τῆς ἀπογνώσεως, μήτε τὸν χαλινὸν ὑπενδοῦναι (2) πρὸς τὴν τοῦ βίου ἔκκλυσιν τε καὶ καταφρόνησιν, ἀλλ' ἐνί γε τρόπῳ πάντως, εἴτε διὰ τῶν αὐστηροτέρων τε καὶ στυφρόντων, εἴτε διὰ τῶν ἀπαλωτέρων τε καὶ πραοτέρων φαρμάκων, κατὰ τοῦ πάθους στήναι, καὶ πρὸς συνούλωσιν τοῦ ἔλκους ἀνταγωνίσασθαι, τοὺς τῆς μετανοίας καρποὺς δοκιμάζοντι καὶ οἰκονομοῦντι σοφῶς τὸν πρὸς τὴν ἄνω λαμπροφορίαν καλούμενον ἄνθρωπον. Ἀμφότερα τοίνυν εἰδέναι ἡμᾶς χρῆ, καὶ τὰ τῆς ἀκριβείας, καὶ τὰ τῆς συνηθείας. Ἐπεσθαι δὲ, ἐπὶ τῶν μὴ καταδεξαμένων τὴν ἀκρότητα, τῷ παραδοθέντι τύπῳ, καθὼς ὁ ἱερὸς ἡμᾶς ἐκδιδάσκει Βασίλειος.

Ἑρμηνεία.

Ἄφ' οὗ ἡ Σύνοδος αὕτη διώρισε περὶ πολλῶν καὶ διαφόρων ἐπιτιμιῶν, τελευταῖον εἰς τὸν παρόντα κανόνα ἀφίνει τὸ πᾶν εἰς τὴν κρίσιν τῶν Ἐπισκόπων καὶ Πνευματικῶν τὴν ἐξουσίαν τοῦ δεσμεῖν καὶ λύειν, λέγουσαι ὅτι αὐτοὶ πρέπει νὰ στοχάζωνται καὶ τὴν ποιότητα τῆς ἀμαρτίας, εἴτε συγγνωστὴ εἶναι αὕτη, εἴτε θανάσιμος, καὶ τὴν διάθεσιν ὅπου ἔχει ὁ ἀμαρτωλὸς εἰς τὴν μετάνοιαν, καὶ ἔτσι νὰ προσφέρουσιν ἀρμοδίαν τὴν ἰατρικὴν εἰς τὴν αὐτοῦ ἀσθένειαν· μήπως δίδοντες εἰς μὲν τοὺς μεγαλόψυχους καὶ προθύμους εἰς τὴν μετάνοιαν, συγκαταβατικὰ ἐπιτίμια, εἰς δὲ τοὺς ἀμελεστέρους καὶ μικροψύχους ἐκ τοῦ ἐναντίου αὐστηροὺς κανόνας, μήτε τὸν ἑνα διορθώσωσι, μήτε τὸν ἄλλον, ἀλλὰ μᾶλλον αὐτοὺς ἀπολέσωσι. Διότι τόσον πολυποικίλος εἶναι ἡ ἀμαρτία, καὶ τόσον πολλὰ αὐξάνει, ὥστε ὅπου ἀντιστέκεται, ἦτοι ὑπερνεκρὴ τὴν δυνάμιν καὶ τέχνην τοῦ πνευματικοῦ ἰατροῦ (ἢ καὶ οὕτω πολυποικίλος εἶναι ἡ ἀμαρτία, καὶ πολλὰ αὐξάνει, ἕως ὅπου νὰ σταθῇ καὶ νὰ μαραινθῇ μετὰ τὴν τέχνην τοῦ πνευματικοῦ). Διὰ τοῦτο λοιπὸν ὁ τῶν ψυχῶν ἰατρὸς προτῆτερα ἀπὸ ὅλα, πρέπει νὰ στοχάζεται τὴν διάθεσιν καὶ κλίσιν τοῦ ἀμαρτωλοῦ, ἂν ἀγαπᾷ τὴν ὑγιείαν τῆς ψυχῆς του μετὰ θερμὴν μετάνοιαν. ἢ ἐξ ἐναντίας ἂν αὐξάνῃ κατ' ἐπάνω του τὴν ἀμαρτίαν, καὶ τίνι τρόπῳ φέρεται μετὰ τὴν ἀμαρτίαν, ἂν δὲν ἐνκντίνεταί εἰς τὰ σωτήρια ἰατρικὰ ὅπου τοῦ δίδει (καθὼς τοῦτο κάμνουσιν οἱ φρενιασμένοι, ἐναντιούμενοι εἰς τὰ ἰατρικὰ τῶν σωματικῶν ἰατρῶν), καὶ ἂν δὲν αὐξάνῃ περισσότερον τὴν πληγὴν τῆς ἀμαρτίας μετὰ αὐτὰ. Ταῦτα πάντα, λέγω, πρέπει πρῶτον ὁ πνευματικὸς νὰ στοχάζεται, καὶ ἔτσι κατὰ ἀναλογίαν νὰ ἐπιμετρᾷ τὸ ἔλεος, ἐλαφρόνων μὲν τὰ ἐπιτίμια εἰς τὸν ἀμελεῖ, καὶ μικροψυχον, βρύνων δὲ αὐτὰ εἰς τὸν μεγαλόψυχον, καὶ πρῶτον ἀμφότερα διὰ ἔλεος, ἵνα τὸν μὲν μεγαλόψυχον καθάρσῃ ἀπὸ τῆς ἀμαρτίας, εἰς δὲ τὸν μικροψυχον μὴ κάμῃ χειροτέραν τὴν πληγὴν. Καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν, ὅλος ὁ σκοπὸς καὶ εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς τὸν Πνευματικόν τοῦτος εἶναι, νὰ ἐπιστρέψῃ τὸ πλανώμενον πρόβατον τὸν ἀμαρτωλόν, νὰ ἰατρεύσῃ αὐτὸν ὅπου ἐπληρώθη ἀπὸ τὸν νοητὸν ὄφιν διάβολον, καὶ μήτε εἰς ἀπόγνωσιν νὰ τὸν ρίπτῃ μετὰ τὰ βρῆξ ἐπιτίμια, μήτε πάλιν νὰ ἀφίνη τὸ χαλινάρι εἰς αὐτὸν, ὡς ἂν εἰς ἵππον, μετὰ τὰ ἐλαφρὰ ἐπιτίμια, καὶ ἐντεῦθεν νὰ ρίπτῃ αὐτὸν εἰς καταφρόνησιν καὶ ἀμέλειαν, ἀλλὰ μετὰ κάθε λογῆς τρόπον, εἴτε μετὰ αὐστηρὰ, εἴτε μετὰ ἐλαφρὰ ἰατρικὰ, νὰ σπουδάζῃ νὰ ὑγιάνῃ τὸν ἀμαρ-

πρόφασις τῆς τοῦ μυστηρίου τοιαύτης καταφρονήσεως· ὅρα καὶ τὸν Ἐυστράτιον ἐν τῇ περὶ χρήσεως τοῦ μυστηρίου σελ. 301. 302. 303. Τινὲς δὲ καὶ ἄλλην αἰτίαν ἐστοχάσθησαν μᾶλλον ἀρμοδίον, ἤγουν τὴν τῆς μεταδόσεως εὐκολίαν, ὅτι τὸν παλαιὸν καιρὸν σχεδὸν κάθε Ἐκκλησία εἶχε καὶ τὸν Διάκονόν της. Ὁθεν κατὰ τὴν Ἀποστολικὴν παράδοσιν, ὁ μὲν ἱερεὺς ἔδιδε τὸ θεῖον σῶμα, ὁ δὲ Διάκονος πλησίον ἱστάμενος μετὰ τὸ ἅγιον ποτήριον, δίδεναι τὸ θεῖον αἷμα. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἔπειτα ἐξέλιπον οἱ Διά-

κονοὶ ἀπὸ τὰς περισσοτέρας Ἐκκλησίας, καθὼς καὶ μετὰ τὴν πείραν βλέπομεν, ὅπου λείπουσι, καὶ μάλιστα εἰς τὰ χωρία καὶ εἰς τὰς πτωχικὰς Ἐκκλησίας, καὶ ἐντεῦθεν συνίβαινε δυσκολία ὁ αὐτὸς ἱερεὺς νὰ τὰ μεταδίδῃ χωριστὰ καθ' ἑνα, οἰκονομικώτατα καὶ λυσιτελεστάτα, ἐπειροῖσθαι ἢ λαθίς, ἵνα, γεννημένης τῆς ἐνώσεως, μεταδίδῃ εὐκόλως, καὶ μάλιστα εἰς τὰ νήπια.

- (1) Παρ' ἄλλοις, σταῖν.
- (2) Ἐν ἄλλοις, ἐπιδοῦναι.

E.γ.Δ της K.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

τωλὸν ἀπὸ τὰς πληγὰς τῆς ἀμαρτίας, δοκιμάζοντας τοὺς καρποὺς τῆς μετανοίας του, καὶ μὲ σοφίαν οἰκονομῶν αὐτὸν πρὸς τὴν ἄνω λαμπρότητα τῆς ἁγίας Τριάδος (ἣτις ἐστὶν ἡ Βασιλεία τῶν οὐρανῶν, κατὰ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον): Λοιπὸν ὁ Πνευματικὸς καὶ τὰ δύο πρέπει νὰ ἡξεύρη (καθὼς ἐν τῷ γ'. κανόνι τοῦ Βασιλείου αὐτολεξεῖ τοῦτο λέγεται,) καὶ τὴν ἀκρίθειαν, καὶ τὴν συνήθειαν (1). Καὶ ἂν οἱ ἀμαρτωλοὶ δὲν θέλουν νὰ φυλάξουν τὴν ἀκρίθειαν ταύτην, διὰ τὴν ὁποίαν γίνεται συγκατάβασις καὶ τῶν χρόνων καὶ τῶν ἐπιτιμίων τῆς ἀμαρτίας των, κἄν ἂς τοὺς προστάξῃ νὰ φυλάττουν τὴν συνήθειαν, ὀλοκλήρους δηλ. τοὺς ὑπὸ τῶν κανόνων διοριζομένους χρόνους, καὶ τὰ ἐπιτίμια.

(1) Συνήθεια μὲν εἶναι οἱ τόσοι χρόνοι καὶ τὰ διάφορα ἐπιτίμια, μὲ τὰ ὁποῖα οἱ Κανόνες συνηθίζουσι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον νὰ σωφρονίζουσι τοὺς ἀμαρτάνοντας, εἴτε λαϊκοὺς, εἴτε Κληρικοὺς, ἀκρίθεια δὲ εἶναι τὸ νὰ προσθέτουσιν οἱ ἀμαρτωλοὶ, κοντὰ εἰς τοὺς χρόνους καὶ τὰ ἐπιτίμια αὐτὰ, καὶ μῖσος τῆς ἀμαρτίας, καὶ πόνον καρδίας, καὶ δάκρυα, καὶ σκληραγωγίας τοῦ σώματος, καὶ ἄλλας ἀγαθοεργίας. Διότι ἀπὸ μόνους τοὺς χρόνους καὶ τὰ ἐπιτίμια ὀλίγη διόρθωσις γίνεται· ταῦτα δὲ καὶ τὰ δύο, καὶ ἡ ἀκρίθεια, καὶ ἡ συνήθεια ἀπὸ τοὺς ἰδίους Κανόνας τῶν Πατέρων διδάσκονται, καὶ μάλιστα ἀπὸ τὸν ιβ'. τῆς α', ὃν καὶ ἀνάγνωθι. "Ὅτι δὲ ἐνεργούσαν πρέπει νὰ ἔχη τὴν ἱερωσύνην κάθε Πνευματικὸς, καὶ νὰ μὴ ᾖναι καθηρημένος διὰ φανερὰ ἐγκλήματα, ἢ παρητημένος διὰ κρυφὰ, καὶ ὁ Θεσσαλονίκης Συμεὼν μαρτυρεῖ (Ἄποκρ. ια.) λέγων· «ὁ δεχόμενος λογισμοὺς, πρέπει καὶ νὰ εὐλογῇ, καὶ συγχωρητικὴν εὐχὴν νὰ ἐπιλέγῃ, καὶ νὰ λειτουργῇ, καὶ νὰ μεταλαμβάνῃ τοὺς ἐξομολογουμένους, καὶ νὰ μεσιτεύῃ ὑπὲρ τῶν μετανοούντων.» Καὶ Ἰωάννης ὁ Κίτρου ρητῶς λέγει ἐν τινι ἀποκρίσει (σωζομένη ἐν χειρογράφοις)· «ὅτι ὁ θεληματικῶς, ἢ χωρὶς τὸ θέλημά του παραιτήσας τὴν ἱερωσύνην, λογισμοὺς νὰ δέχεται δὲν ἔμπορεῖ. "Ὅσοι δὲ ἱερεῖς χωρὶς τὴν ἄδειαν τοῦ Ἀρχιερέως δέχονται λογισμοὺς καὶ ἐξομολογοῦν,

οὔτοι κατὰ μὲν τὸν ἄνωθεν Συμεὼν (ἀποκρίσ. τῆ αὐτῆ) εἶναι κατὰ τὴν ἀμαρτίαν κοντὰ μὲ ἐκείνον, ὅπου, ἀνίερος ὢν, ἐνεργεῖ τὰ τῆς ἱερωσύνης. Κατὰ δὲ τὸν Βαλσαμῶνα (ἐρμην. τοῦ ζ'. τῆς ἐν Καρθαγ.) ὁ Πατριάρχης Μιχαὴλ εἶπεν, ὅτι οὔτοι πρέπει νὰ καθαιροῦνται, καθὼς καθαιροῦνται ἀπὸ τοὺς Κανόνας οἱ ἐνεργήσαντες τι παρ' ἐνορίαν, καὶ ὡς οἱ παραβάται τῶν Κανόνων. Ἄνιεροι δὲ καὶ Μοναχοὶ δὲν πρέπει νὰ ἐξομολογοῦν, οὔτε μοναχαί· παρὰ Κανόνας γὰρ τοῦτο. Δι' ὃ καὶ Βαλσαμῶν (ἀποκρίσ. λδ'.) λέγει, ὅτι ἀνίσως ἀνίερος Καθηγούμενος Μοταστηρίου δὲν δύναται νὰ δέχεται λογισμοὺς, κἄν καὶ τοῦ δοθῆ ἄδεια παρὰ τοῦ Ἐπισκόπου, πόσω μᾶλλον τοῦτο δύναται νὰ κάμνη ἡγουμένη καὶ καλογραῖα, κἄν ἡ ἀρετὴ τῆς λάμπῃ ὑπὲρ τὸν ἥλιον; Καὶ Νικηφόρος δὲ ὁ Χαρτοφύλαξ λέγει, ὅτι οἱ μὴ ὄντες ἱερεῖς Μοναχοὶ, καὶ δεχόμενοι λογισμοὺς, ἂς ἡξεύρουν, ὅτι ἀκανονίστως τοῦτο ποιοῦσι» (σελ. 342. Γιοῦρ. Γραικορωμ.)· ὅρα καὶ τὴν ὑπόσημ. τοῦ λθ'. Ἀποστολικ. Προσθέτει δὲ ὁ ἀνωτέρω Συμεὼν (ἀποκρ. ια'.) ὅτι, ἂν τύχη ἀνάγκη μεγάλη καὶ δὲν ᾖναι παρὼν οὔτε Ἀρχιερεὺς, οὔτε Πνευματικὸς, δύναται καὶ Μοναχὸς ἰδιώτης νὰ δεχθῆ λογισμοὺς, πλὴν μετὰ ταῦτα νὰ φανερώνη τοῦτους ἢ εἰς τὸν Ἀρχιερέα, ἢ εἰς τὸν ἄδειαν ἔχοντα καὶ τὸ λειτουργεῖν τῆς πνευματικῆς πατρότητος.